Filatelistengroep

Het Baltische Gebied

Opgericht 9 oktober 1982

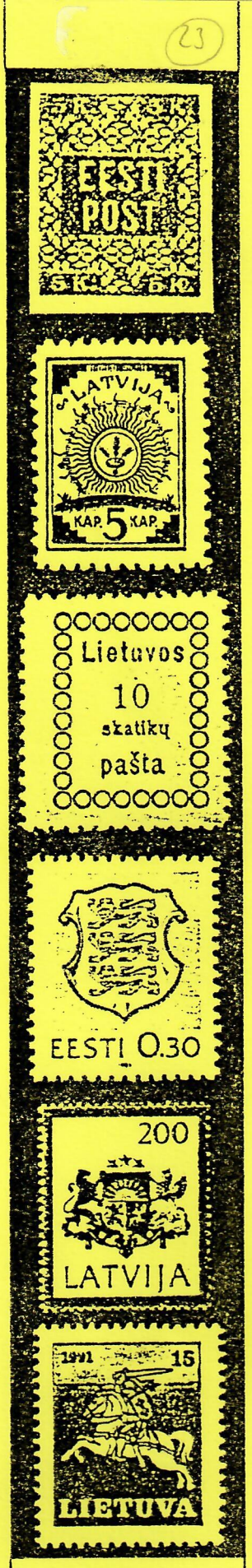

FILATELISTENGROEP "HET BALTISCHE GEBIED"

Adressen en andere gegevens:

Voorzitter:
R.W. van Wijnen,
Karthuizerstraat 31
6824 KA Arnhem
tel. 085 - 513484

Vice-voorzitter, tevens eindredacteur:
S. Reurich,
Bremstraat 80,
6813 EN Arnhem,
tel. 085 - 512498

Secretaris, tevens penningmeester:
A.C. de Bruin,
Ten Passeweg 10A,
8084 AN 't Harde,
tel. 05255 - 3124

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Tiel: onder nummer V157340

Lidmaatschap:
f 30,– per jaar.
Als bijdrage voor de te maken kosten wordt van ieder lid bij toetreding *f* 10,– gevraagd naast het lidmaatschapsgeld.

Losse nummers: Losse nummers van het blad (voorzover nog voorradig) zijn bij het secretariaat verkrijgbaar voor *f* 7,50 per stuk (na nr. 20 *f* 10,–), verhoogd met de portokosten. Kopieën van oudere exemplaren, voorzover voorradig, zijn verkrijgbaar à *f* 5,– per stuk, eveneens verhoogd met de portokosten.

Betalingen op: Postgiro 324 32 51 t.n.v. Filatelistengroep 'Het Baltische Gebied' te 't Harde.

Bijeenkomsten in 1994: zaterdag **16 april en 15 oktober 1994** in De Gentel, Genteldijk 34 te Geldermalsen. Aanvang: half elf 's ochtends.

Is uw adressering correct? Zo nee, meld dit dan aan het secretariaat.
Wij willen graag voor een correcte verzending zorgdragen!

Het Baltische Gebied,
Nr. 23, december 1993

In dit blad zijn de volgende artikelen opgenomen:

onderwerp:	*auteur/bron:*
Ledennieuws	3
Advertenties en overige mededelingen	3
Kort verslag van de bijeenkomst van 24 april jl.	I. Steyn / 4
Beste mensen	R. van Wijnen / 6
Eén van ons: Jonas Michelson	7
De postzegels van Letland, IV	J. Poulie / 13
Letse grootformaat stempels 1962-1992	A. Birznieks / 18
Postzegels en posttarieven van Litouwen 1990-1993	P. Kaslauskas / 21
De postale ontwikkelingen in hedendaags Estland	J. van Heeswijk / 35
15. Waffen-Grenadier-Division der SS (Lettische Nr. 1): Historie en veldpost	A. de Bruin / 43
Russische veldpostkantoren in Letland tijdens de Eerste Wereldoorlog	N. Jakimovs / 60
Ontvangen, gelezen en te lezen	R. van Wijnen / 59, 61
Gezondheid en rust in Mežciems of: De juiste tekst van het reclamestempel	R. van Wijnen / 63

LEDENNIEUWS

Contributie 1994

Met betrekking tot de contributie wordt, wellicht ten overvloede, de aandacht gevestigd op het feit dat per 1 januari 1994 de contributie voor alle leden gelijk is, ofwel *f* 30,– per jaar; voor Benelux-leden dus *f* 10,– meer dan voorheen!

Nieuwe leden:

- per 2 oktober 1993:
  de heer P. Kaulin te Goslar (BRD)
- per 30 oktober 1993:
  de heer G. Hamoen te De Meern
- per 1 januari 1994:
  de heer S. Kraul te Hamburg (BRD)

Leden die hun lidmaatschap hebben opgezegd:

- per 1 januari 1994:
  de heer Roevros te Paterswolde, vanwege afnemende belangstelling

Ruiladressen

- Edgaras Juzenas, Postbus 2012, 3042 Kaunas, Litouwen.
  Hij verzamelt Nederland postfris en correspondeert in de Engelse taal.
- Akihiro Asano, D6-402, Furuedai 5-3, Suita City, Osaka 565, Japan
  Hij is geïnteresseerd in de postgeschiedenis van oud Estland, maar ook in het materiaal van de 'nieuwe republiek'. Voertaal: Engels.
- Nerijus Réza, P.O. Box 1007, Vilnius, Litouwen
  Vraagt Nederland, biedt aan: GOS. Voertaal: Engels.
- L. Gerdvilis, P.O. Box 2685, Vilnius, Litouwen
  Vraagt Nederland, biedt aan: GOS. Voertaal: Engels
- Vladas V. Ihlikas, P/O/ Box 920, 2044 Vilnius 44, Litouwen
  Vraagt Nederland. Voertaal: Engels

Het Baltische Gebied in Finland

Onderstaand een aankondiging en korte beschrijving met adressering van ons lijfblad *Het Baltische Gebied*, zoals dat onlangs verscheen in Finland, en wel in het daar 4× per jaar verschijnende *Eesti Filatelistit Ry*. Dit is een blad van meestal 4 pagina's, uitsluitend gericht op Estland en geredigeerd door ons lid Jari Forsblom. Het is uiteraard geschreven in de Finse taal. Ook al kun je bevroeden wat er staat, als 'niet-Finslezer' kan ik er geen 'sjokola' van maken.... U wel??

Het Baltische Gebied - Yhdistys / Ühing

Hollannissa toimii vireä Baltian keräilijöiden yhdistys nimeltään *Het Baltische Gebied*. Yhdistys julkaisee vähintään pari kertaa vuodessa melko laajaa 60-70 sivuista offsetissa painettua jäsenlehteä. Nyt heinäkuussa ilmestynyt sisälsi esim. Erritaïn paljon tietoutta Eestin filateliasta Niin uutta kuin vanhempa. Lehden saa kotiinsa liittymällä yhdistyksen jäse-neksi. Jäsenmaksu vuodelle 1994 on NLG 30,– + liittymismaksu NLG 10,-. Lehtiä on ilmestynyt jo 22 numeroa ja näitä vanhoja numeroita on myynnissä NLG 7,50/kpl ja niitä voi kysellä sihteeriltä: de heer André C. de Bruin, Ten Passeweg 10A, NL-8084 AN 't Harde, Holland, (puh. 990-31-5255-3124).
André puhuu myös englantia ja saksaa. Itse lehti on hollanninkielinen, mutta jos esim. Osaa salsaa, niin artikkeleitä ymmärtää hyvan. Yhdistyksessä on n. 200 jäsentä.

André de Bruin

Kort verslag van de ledenbijeenkomst van 30 oktober 1993

Opening

1. De bijeenkomst kon zich weer in een grote opkomst verheugen, en de voorzitter kon wederom een aantal leden voor het eerst begroeten.

Mededelingen van de voorzitter

2. De voorzitter brengt kort verslag uit over de onlangs gehouden bestuursvergadering. Hoewel de kostenontwikkeling van ons blad zorgwekkend is, is dit een visitekaartje van de vereniging, waarop niet bezuinigd kan worden. Om de kosten in de hand te houden zal voortaan gestreefd worden naar afleveringen van 60 A4-bladzijden.

Mededelingen van de secretaris

3. De secretaris kan weer enkele nieuwe publikaties melden: een bibliografie van Estland-filatelie (*f* 5,–), een aanvulling op de catalogus van modern Litouwen (*f* 5,–), alsmede enig nieuws van Paul von Sengbusch Verlag: *3 wandelingen door Riga* (DM 14,50) en een nieuwe, zeer schappelijke prijs voor het bekende Litouwen-stempelhandboek van Fugalevičius (DM 45,–).

Mededelingen van de penningmeester

4. Onder dit mom wordt het conceptveilingreglement besproken. Tijdens de vergadering worden vele nuttige suggesties gedaan, o.a. inzake

- de provisie (15% voor de verkoper of 7½% voor zowel verkoper als koper?);
- bepaling van het moment van eigendomsoverdracht, en van risico-overdracht;
- betalingsmogelijkheden (giro-betaalkaarten?);
- risico's van verzending per post;
- reclamerecht;

- geheimhouding van biedingen;
- of de veilingcommissieleden zelf mee mogen bieden.

De opmerkingen worden verwerkt door het bestuur, en de eerste veiling zal met een gewijzigd reglement gehouden worden.

Overige zaken

5. Op Filalog was HBG niet vertegenwoordigd, naar de reacties van de aanwezigen te oordelen terecht. Op de Filateliebeurs in Huizen zal HBG wèl aanwezig zijn met een stand. Vrijwilligers om de stand te bemensen wordt dringend gevraagd zich te melden! In het algemeen zal de vereniging ernaar streven selectief maar *effectief* naar buiten te treden.
De in 1995 in Soest (Dtsld.) te houden tentoonstelling komt weer ter sprake. Of er jurering zal zijn, is nog niet duidelijk – de ervaringen in 1990 waren zéér gemengd. Er is een redelijke belangstelling voor een gemeenschappelijke busreis naar Soest.
Boeiende ervaringen worden uitgewisseld als correspondentie met de Baltische vrienden ter sprake komt. Postverkeer met Estland en Letland lijkt goed te gaan, met Litouwen zijn de ervaringen wisselend. Slimme tips voor het verzenden van geld worden uitgewisseld. Naar Letland kunnen postwissels worden verstuurd, bancaire overschrijving blijft uiterst moeizaam. De voorzitter vertelt over een nieuwe Letse postzegelvereniging. Nieuwtjes voor nominaal +15% (incl. sperwaarden), nieuwe publikaties, een catalogus van modern Letland en andere interessante zaken zijn mogelijke voordelen van lidmaatschap. Het adres is bij de voorzitter te krijgen.

Volgende vergaderingen

6. De vergaderingen in 1994 zullen waarschijnlijk op of rond 16 april en 15 oktober gehouden worden. Zelfde tijd, zelfde plaats.

Lezing door Ruud van Wijnen

7. In een boeiende dialezing liet de voorzitter zien dat het voor posthistorici eigenlijk pas ècht leuk wordt als er wat mis gaat bij het postverkeer. Dat kan al beginnen bij het posten van de brief (een aangetekende brief in de brievenbus doen!), maar het vervoer (beschadiging onderweg!), de controle van de frankering, de bezorging, eventueel doorsturen naar een nieuw adres, het zijn allemaal zaken die hun sporen op de brief nalaten, soms in de vorm van geschreven teksten, later vaak met behulp van een stempel als de schrijfhand moe is geworden, terwijl voor zwerfbrieven soms complete formuliertjes aan het poststuk werden vastgehecht. Een prachtig verhaal, en de voorbeelden op het diascherm waren om op te eten. Van nu af aan is iedere brief die zonder problemen van *A* naar *B* is gegaan, maar een saai rotding...

Ivo Steyn

Beste mensen, ...

Tegen de tijd dat de vorst weer aan de grond komt, de eerste sneeuw dwarrelt en de Sint zijn intocht houdt, gaat uw bestuur in conclaaf. Dat is inmiddels traditie, evenals de bosrijke omgeving. Ditmaal lieten we onze gedachten gaan over ons blad; kosten en kwaliteit, daar spraken we over. Wat het eerste betreft, heeft het bestuur met de keukenweegschaal vastgesteld dat met een omvang van 60 pagina's tekst en A4-formaat de produktie- en portokosten op te brengen blijven. Door subtiele veranderingen in de opmaak kon enige ruimte gewonnen worden zonder het leesgemak aan te tasten (waarmee tevens gedacht is aan uw en onze vergrijzing). Belangrijk voor de kwaliteit is tevens dat vanaf nu, waar mogelijk, alle illustraties geprint worden.

In het voorwoord van een collega-blad las ik dat de redactie besloten heeft geen aandacht meer te besteden aan de stroom nieuwigheden uit de gebieden van de voormalige Sovjet-Unie. Veel filatelistisch materiaal valt op de stapel 'rommel' en over de oude tijden valt nog veel te publiceren. Het laatste is natuurlijk mooi en het eerste ongetwijfeld waar, maar door de nieuwe ontwikkelingen kritisch te volgen kunnen met weinig geld interessante verzamelingen worden opgebouwd. We blijven er dus aandacht aan besteden.

Zo vervolgt Joop van Heeswijk in dit blad z'n Estland-verhaal en besteedt ons lid de heer Kaslauskas uit Dortmund aandacht aan de Litouwse posttarieven na 1990.
Over minder nieuw dan nieuw bericht A. Birznieks uit Rīga; zoeken en zoeken in grote stapels brieven leverde een overzicht op van in Sovjet-Letland gebruikte grootformaatstempels.
De Sovjet-periode na 1944 is een filatelistisch stiefkind; het lijkt me niet helemaal terecht, omdat er op stempelgebied aardige dingen te vinden zijn.

Verder terug in de tijd gaan diverse bijdragen van André de Bruin, Nikolajs Jakimovs en ondergetekende. Stokpaardjes wellicht, maar ook schrijvers zijn verzamelaars. Een gevarieerde inhoud ditmaal met naar we hopen veel leesplezier.

Iedereen een goed 1994 gewenst,

Ruud van Wijnen

De penningmeester zegt:

Maak uw schatbewaarder niet nijdig,
betaal uw contributie tijdig.....!!!!

ÉÉN VAN ONS

Enige tijd geleden kwam mij een artikel onder ogen uit het blad 'The South African Philatelist' (*The SA Philatelist*) en wel uit het nummer van februari 1993. Daarin wordt, met een inleidende tekst, een stukje levensgeschiedenis verwoord van één van onze leden: Mr. Jonas Michelson RDPSA. (*De betekenis van dit achtervoegsel in de vorm van een letterreeks zal u in de loop van het verhaal duidelijk worden.*)
Het leek mij zinvol dit artikeltje (vrij vertaald weergegeven) op te nemen, zodat wij eens nader kunnen kennismaken met één van onze *verre* leden. De inleidende tekst heb ik in een kader geplaatst.

AdB

Gastspreker op een gezamenlijke bijeenkomst op 24 februari van dit jaar van de drie postzegelverenigingen van Pretoria (Zuid-Afrika) was Jonas Michelson (lid van 'Het Baltische Gebied' – *AdB*).
Hij is erevoorzitter van de Zuidafrikaanse Filatelisten Bond en ondertekende reeds in 1965 de 'Roll of Honour of Distinguished Philatelists of Southern Africa' (een hoge filatelistische erkenning – *AdB*). Zijn voordracht, die zoveel zegt over hemzelf, de plaatselijke filatelistische wereld en de *SA Philatelist*, is gelukkig bewaard gebleven en wordt in dit artikel woordelijk weergegeven. Wellicht is dit aanleiding af en toe een dergelijk opstel op te nemen onder het bovengenoemde motto:

Eén van ons

Hartelijk dank dat u mij vanavond hebt uitgenodigd om iets te vertellen over mijn ervaringen bij de Bond (hier bedoeld de Zuidafrikaanse Bond van filatelistenverenigingen – *AdB*), eerst in de (eenmans)-functie van secretaris/penningmeester en zakelijk leider, later alleen als penningmeester/zakelijk leider. Maar wellicht zou het goed zijn eerst iets over mijzelf te vertellen.
In 1935 kwam ik als jongen van 17 jaar naar Zuid-Afrika, waar enige van mijn familieleden reeds woonden. Vroeg in de avond verliet ik per trein Rīga, de hoofdstad van Letland, om de volgende morgen in Berlijn aan te komen. Daar bracht ik de hele dag door, voor ik de trein nam naar Oostende.
Letland was er toentertijd maatschappelijk zo slecht aan toe, dat er strenge financiële regels waren uitgevaardigd. Als gevolg daarvan mocht ik niet meer dan $ 2,– aan

buitenlandse valuta meenemen. In die dagen was ik een lange slanke jongeling (je kunt het nu nauwelijks nog geloven), maar met een gezonde eetlust. Met $ 2,– kom je echter niet ver, en als de maag knort moet er wel gegeten worden!

Ik had mijn Letland-verzameling meegenomen en zocht de eerste de beste postzegelhandelaar op. Ik vond die op de Kurfürstendamm, de grootste en mooiste winkelstraat van Berlijn. Hij wilde mijn gehele verzameling wel kopen, maar ik was slechts bereid hem een paar van de betere weldadigheidsseries te verkopen voor ongeveer 7 à 8 pond. Ik erger me nog als ik eraan denk wat het me later heeft gekost om deze gaten in mijn verzameling weer te vullen. Met het verkregen geld kon ik mijzelf echter bedruipen tot ik Engeland bereikte, waar een oom en een paar neven mij in Southampton van de boot haalden.

Ik werd in 1935, na aankomst in Zuid-Afrika, lid van de postzegelver2/iging van Johannesburg. Toen JIPEX (Johannesburg International Philatelic Exposition) naderde, besloot ik deel te nemen. Helaas ... het was een tentoonstelling onder motto, waar alleen collecties betrekking hebbend op Zuid-Afrika werden toegelaten. Gelukkig voor mij bestond er echter ook een klasse genaamd: *'algemene verzamelingen van Zuid-Afrika'*. Ik besloot in die klasse in te schrijven, maar het probleem was dat ik geen zegels had van Zuid-Afrika, want ik bezat in die tijd alleen zegels uit Oost-Europa. Ik moest dus van niets iets maken. Ik sprokkelde al mijn geld bijeen (het was niet meer dan ongeveer 3 pond) en gaf het allemaal uit aan Zuidafrikaanse zegels. Ik exposeerde in de jeugdklasse en kreeg daarvoor een certificaat van deelname ... het is nog steeds één van mijn kostbaarste bezittingen.

Tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog was ik in Italië, waar ik begon met mijn Italië-verzameling; ik verkreeg mijn zegels via een ruilhandel, waarbij mijn aandeel veelal bestond uit sigaretten. Deze verzameling, en nog vele andere, heb ik sindsdien verschillende malen tentoongesteld.

In 1952 bezocht ik de internationale tentoonstelling SATISE in Kaapstad en nam tevens deel aan een aldaar gehouden vergadering van de Bond. Daar bleek dat er een vacature bestond voor de functie van secretaris. Een vroegere secretaris, Leo Buchen, stelde voor dat ik mijzelf zou opgeven om in die vacature te voorzien. Ik stemde in en stelde mij kandidaat bij het desbetreffende comité in Johannesburg, dat geschikte kandidaten zocht.

Voorzitter van de jury tijdens SATISE was H.R. Harmer. Op zijn weg terug naar Engeland deed hij Johannesburg aan om daar als gastspreker op te treden tijdens een buitengewone vergadering van de postzegelvereniging aldaar. Het was, ik herinner het mij nog goed, op een zaterdagmiddag en er waren alleen staanplaatsen. Meer dan 150 mensen waren 'als sardientjes ingeblikt' in een zaaltje dat eigenlijk slechts plaats bood aan zo'n 60 à 70 mensen. Hoe

kunnen sommige zaken in de tijd toch veranderen! Waar zijn al die enthousiaste filatelisten gebleven?
Na afloop had ik een ontmoeting met de keuzecommissie van het Bondsbestuur: dr. J.H. Pirie, Ernest Hunt en William Redford. Ongeveer twee uur stond ik onder 'kruisverhoor', met als doel erachter te komen of ik wel de juiste (meest geschikte) man was voor de bestaande vacature. Kennelijk was dat het geval, want de functie werd mij toegewezen. Sinds die tijd heb ik 36 congressen en tentoonstellingen meegemaakt, ik heb daar talrijke filatelisten ontmoet uit Zuid-Afrika, Rhodesië enz. enz. en ik heb veel vrienden gemaakt.
In 1957 werd er voor de eerste keer een congres gehouden in Paarl. Ik moet in die tijd wel een onverbeterlijke optimist zijn geweest, toen ik besloot er met de auto naartoe te gaan. Ik bezat toentertijd een tweetakt Lloyd stationwagen(tje). Leo Buchen zou met me meegaan en Ernest Hunt vroeg mij een aantal verzamelingen van hem mee te nemen, die daar zouden worden tentoongesteld in de Erehof.
Voordat we goed en wel op weg waren, begaf het wagentje het. Een geluk bij een ongeluk was dat toentertijd nog op zaterdag werd gewerkt en de garages waren dus open. Ik kreeg de wagen gerepareerd en we togen weer op pad. Helaas ... 16 mijl buiten Beaufort-West begaf de wagen het opnieuw: deze keer total-loss: niet meer aan de praat te krijgen!
Ik regelde voor Leo Buchen een lift en bleef zelf achter met de bagage (waaronder postzegels met een waarde van ongeveer 250.000 pond) en wachtte op de eerstkomende Barmhartige Samaritaan. Die kwam uiteindelijk in de vorm van een springbok-safarigids met een mooie grote Amerikaanse slee. We troffen Leo in een hotel en de volgende dag bracht onze Samaritaan ons naar Paarl.
Ik had in Beaufort-West opdracht gegeven mijn auto onder te brengen in een garage en hem vandaar per trein te transporteren naar mijn huisadres in Johannesburg. Drie weken gingen voorbij, maar taal noch teken van mijn auto, alhoewel men mij had verzekerd hem direct te zullen verzenden. Na enige tijd kreeg ik wel bericht van de spoorwegen dat ik meer dan 200 pond verschuldigd was aan in- en exportkosten...
Na enig speurwerk kwam aan het licht dat de garage het woord 'CONCESSION' in de adressering van de verzendpapieren had opgenomen, dit in de veronderstelling dat er voor het verzenden van auto's een concessie moest worden verkregen, hetgeen al enige jaren niet meer het geval was.
In Noord-Rhodesië ligt echter een station genaamd: ... Concession ... daar was mijn autootje beland, overigens zonder uitvoervergunning! Niets doet iemand zich zo hopeloos voelen als dat hij zonder zijn schuld in een dergelijk geval wordt betrokken. Slechts met behulp van de AA (waarschijnlijk zoiets als de Zuidafrikaanse ANWB – AdB) kreeg ik mijn rechtmatig eigendom te-

rug; zij hebben mij ook geholpen mijn geld terug te krijgen van de voor alle ellende verantwoordelijke garage.
Dit verhaal heeft indertijd in de *SA Philatelist* gestaan en is ook overgenomen door een buitenlands postzegelblad; ja, het schijnt zelfs in een postzegelboek gestaan te hebben, met daarbij als illustratie een afbeelding van een stempel van Concession.
In 1960 organiseerden de twee verenigingen van Johannesburg de internationale tentoonstelling UNIPEX en we waren maar wat blij dat we toen Ernest Hunt als voorzitter hadden. Hij zette zijn eigen firma: *'Williams, Hunt and Modern Appliances'* achter het project. Toen het zover was dat de stands en kaders in de 'City and Sellborne Hall' moesten worden opgebouwd, riep hij zijn personeel op de betreffende zaterdag aldaar bijeen. Er zou geen overwerk worden uitbetaald, maar hij beloofde dat er volop te eten en te drinken zou zijn. Ik kan mij niet herinneren hoeveel mensen aan die oproep gehoor gaven, maar ik herinner mij wel dat al het werk in een ongelofelijk korte tijd gereed was. De mensen die het werk deden, waren vaklui en wij, filatelisten, konden slechts in volle bewondering toekijken.
Er was toen nog geen 'Herman Steyn Stichting' (waarschijnlijk een soort stichting t.b.v. de filatelie zoals wij die ook kennen; *komt de naam, in relatie tot één van onze andere leden, ons niet bekend voor?!?! – AdB)*, zodat we ons eigen werkkapitaal moesten verwerven door het uitgeven van eigen eerstedagenveloppen. Wellicht kunt u het zich ook nog herinneren; een serie van 4 zegels ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Bond en een andere serie met een spoorwegmotief. Het postkantoor in de Jeppe Street was ons toen terwille en stelde een ruimte be-

Ons lid

Jonas Michelson

schikbaar waar we in een soort ploegendienst de FDC's hebben geplakt en geadresseerd. We werkten twee weken van 's ochtends 4 tot 8 met ongeveer 20 man, waarvan velen nachten achtereen.
In 1969 organiseerden onze Johannesburgse verenigingen de ZAR 100 Nationale Tentoonstelling in het 'Wanderers Cricket Pavilion'. In tegenstelling tot wat een aantal pessimisten beweerde, die vonden dat de lokatie te ver van het centrum was verwijderd, hebben we met meer dan 6000 bezoekers meer aandacht dan ooit gekregen. Eén van onze sponsor-activiteiten was de helikoptervlucht, waarbij Naomi Beinart de speciale enveloppen droeg. Toen we een paar jaar later de overgebleven exemplaren via de *SA Philatelist* voor 1 Rand ten verkoop aanboden, was de respons nihil. Maar kijk eens wat u nu moet betalen als u dezelfde enveloppen op dit moment wilt kopen!
Deze tentoonstelling was ook de eerste 'Nationale' waarbij handelarenstands werden toegelaten. We hadden geschat dat in de beschikbare ruimte plaats zou zijn voor ongeveer 10 stands. De vraag was echter zo groot dat we desnoods 16 handelaren hadden kunnen krijgen.
De 'Philatelic Traders' Organisation (PTS) uit Engeland bemiddelde bij de toewijzing van buitenlandse handelaren, die overigens in de meerderheid waren. Stanley Gibbons (toen nog geen lid van PTS) benaderde ons via klanten van hen (allemaal prominente verzamelaars) uit Johannesburg. We konden deze firma slechts een beperkte ruimte toewijzen, niet meer dan de helft van wat zij had gevraagd. In hun bevestigingsbrief verzochten zij om een auto met chauffeur om hun twee vertegenwoordigers af te halen van het vliegveld! We hadden zelf een carpool geregeld voor de bezoekers en we vonden het een nogal vreemde vraag... We hebben toen voor hen een Rolls Royce met chauffeur gehuurd en geloof me, het was de eerste keer dat ik me in een Rolls Royce heb laten rijden...!
Er zijn veel evenementen geweest in de tijd dat ik Bondsbestuurder ben geweest, met als hoogtepunten het voorzitterschap in 1987/88 en vorig jaar toen ik voor het leven tot erevoorzitter werd verkozen van uw Bond. Ik zeg met name *uw* Bond, omdat helaas veel leden de mening zijn toegedaan dat de Bond alleen maar bestaat door en voor de BoBo's. Ik heb er behoefte aan hier tot uitdrukking te brengen dat de medewerkers van de Bond daar vaak een groot deel van hun vrije tijd in steken en zich veel inspanning getroosten zonder dat zij daarvoor in materiële zin worden vergoed. Zij doen dit slechts uit liefde voor hun hobby. Helaas zullen er altijd leden zijn die vinden dat de Bond niets voor hen kan betekenen; maar ja, je kunt het nooit iedereen naar de zin maken.
Terug naar iets dat mijn grootste aandacht en zorg heeft: *ons verenigingsblad*. Er is een breed belangstellingsspectrum bij de lezers, maar ook hier zul je het nooit eenieder naar de zin kunnen maken. Het is aan alle leden – *dus ook aan u* – een bijdrage te leveren in de vorm van een artikel of het aan-

dragen van informatie waar anderen in zijn geïnteresseerd en waardoor deze kan worden uitgewisseld en worden gecompleteerd tot algemeen nut. Dit zou erg nuttig zijn voor de leden die de redactie vormen en voor die leden, die de realisatie en verspreiding van het blad mogelijk maken.

AdB

Naschrift van de redactie

Alhoewel dit verhaal zeker geen fabel is, bestaat er wel zoiets als de moraal van het verhaal. Het zal de aandachtige lezer geen moeite kosten enige parallellen te onderkennen. De hartekreet van Jonas Michelson met betrekking tot het leveren van een bijdrage aan zijn blad geldt in gelijke mate ook voor ons blad.

Het is een bekend gegeven dat in een vereniging zoals de onze, het slechts enkelingen zijn die de kar moeten trekken. Dat fenomeen zal wel niet te veranderen zijn, maar die enkelingen kunnen soms/meestal best wel wat hulp gebruiken. Voelt u zich geroepen (of veronderstelt u alleen maar dat u in de verte hoort roepen), schroom dan niet en draag bij door het schrijven van een artikel voor *HBG*, of zet u in voor een wellicht in de nabije toekomst te realiseren schriftelijke veiling, of geef u op om een (deel van een) dag de stand van HBG te bemensen wanneer we tijdens een filatelistische tentoonstelling of anderszins aan ledenwerving doen.
En ... betaal in ieder geval uw contributie tijdig. Bedenk daarbij dat de jaarbijdrage voor 1994 voor de BENELUX-leden is verhoogd tot *f* 30!!!!

AdB

DE POSTZEGELS VAN LETLAND
DEEL 4

JAN POULIE

VII Letland nr. 30

Op 25 Juli 1919 verscheen op aanspo-ring van overste Semitan in Noord-Letland een hulpzegel. Het zegel ter waarde van 10 kap. (blauw) is uitgevoerd in boekdruk door drukkerij K. Duhnis te Wolmar en gedrukt op niet poreus sigarettenpapier. Overste Semitan was de opperbevelhebber van het Noordletsche leger, dat streed tegen de Sowjettroepen. Dit hulpzegel is zeer gebrekkig gedrukt en bijna alle zegels zijn min of meer verschillend. Voorts staan de zegels niet zuiver haaks ten opzichte van elkaar. De oplage is zeer groot, ca. 1.000.000. Ongeveer een tiende deel der oplage verscheen getand, de overige zegels bleven ongetand. De tanding is 11½.

Toen later echter meer vraag kwam naar getande exemplaren en de officieel uitgegeven getande exemplaren waren uitverkocht, zijn belangrijke hoeveelheden door particulieren nagetand. Tengevolge hiervan is de waarde der getande en ongetande zegels (mits ongegomd) gelijk en hebben voorts de zegels, welke boven, rechts, onder of links ongetand zijn, geen bijzondere waarden. Ook paren of strippen waarvan de tanding tusschen twee of meer zegels is weggevallen, vormen geen bijzonderheid.

Het zegel werd gedrukt in vellen van 200 zegels, bestaande uit twee vakken van elk 100 zegels. De twee veldeelen staan kopstaand tegenover elkaar. Er werden 100 zegels tegelijkertijd gedrukt. De gebruikte pers maakte het noodig de vellen van den eerste druk om te keeren, waardoor in het midden tête-bêche paren (afb. 50) ontstonden. Hierdoor is het tevens te verklaren, dat de kleuren van deze veldelen veelal onderling verschillen.

Afb. 50.

Een klein deel der oplage is gedrukt op dikker sigarettenpapier (bijna normale papierdikte). De waarde van het zegel op dik sigarettenpapier is ongeveer vijftienmaal de waarde van het gewone zegel.

Een groot gedeelte der oplage van dit hulpzegel bleef ongegomd. De getande zegels zijn altijd zonder gom. Een zegel met gom heeft m.i. ongeveer vijfmaal de waarde van het zegel zonder gom. De gom is geelachtig en glanzend.

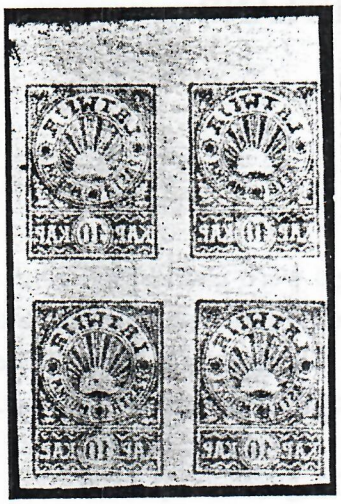

Afb. 51.

Papiervouwen komen heel vaak voor. Zoowel de gegomde als ongegomde exemplaren komen voor met afdruk ('Abklatsch') op de achterzijde van het zegel. Deze afdruk komt op gelijke plaats van het zegelbeeld of verschoven voor (afb. 51).

Penperforatie ('Durchstich') komt voor van de plaatsen: Ope (Hoppenhof), en Strenči (Stackeln). De eerste naam is de Letsche; tussen haakjes heb ik de Duitsche benaming vermeld. Een 'doorstoken' zegel heeft tienmaal de waarde van een getand of ongetand exemplaar.

Van deze hulpuitgifte zijn mij geen officieele proefdrukken bekend, hoewel vele soorten papiertjes onder den naam 'proefdruk' in den handel voorkomen. Deze z.g. proefdrukken zijn met een handstempel vervaardigd. Volledigheidshalve, hoewel ze m.i. waardeloos zijn, zal ik de mij bekende soorten vermelden.

De fantasieproefdrukken bestaan in zwarte kleur op blauw-, rood- of olijfgetint papier. Voorts op groengetint papier. Dit papier was echter voordien reeds aan één zijde met een of andere tekst bedrukt. Bovendien op wit papier in verschillende dikten en op horizontaal of verticaal gestreept papier.

Tenslotte heeft men dit handstempel nog afgedrukt op het origineele niet poreuze sigarettenpapier. Voorts vindt men van dezen handstempelafdruk op de verschillende soorten wit papier ook keerdrukken. Het eenige, wat deze fantasie-proefdrukken met het echte zegel gemeen hebben, is dat ze beide in Wolmar zijn gedrukt.

Tenslotte komen nog voor de z.g. 'zwartdrukken', welke eveneens van andere Letsche uitgiften bestaan. Wanneer echte proefdrukken bestaan zijn deze 'zwartdrukken', welke veelal — hoewel in geheele vellen voorkomend — als origineele proefdrukken worden aangeboden, gevaarlijk. Wegens het ontbreken van origineele proefdrukken is in dit geval vergissing echter uitgesloten.

Vervalschingen van deze zevende Letsche uitgifte zijn mij niet bekend.

Er is te catalogiseeren:

- nr. 30: 10 kap. (blauw), ongetand op niet poreus sigarettenpapier;
- nr. 30*A*: 10 kap. (blauw), getand op niet poreus sigarettenpapier;
- nr. 30*a*: 10 kap. (blauw), ongetand op niet poreus dik sigarettenpapier.

VIII Letland nrs. 31 t.m. 33

De herinneringszegels, uitgegeven op 15 Juni 1919 en gedrukt op papier met wafelwatermerk verschenen opnieuw op 24 Juli 1919, doch nu gedrukt op poreus sigarettenpapier. Deze nieuwe oplage is m.i. dus als een nieuw uitgifte te beschouwen.

De zegels werden wederom gedrukt bij G.D. Meyer te Libau. De oplage van deze achtste uitgifte van Letland bedraagt slechts 10.000 stuks van elke waarde. Deze zegels bestaan alleen ongetand. Velgrootte en velindeeling zijn gelijk aan die van de zegels der zesde uitgifte. Op de achterzijde doorgedrongen inkt, resp. rose papier, resp. afdruk ('Abklatsch'), resp. penperforatie komen bij deze zegels niet voor. Plaatfouten zijn dezelfde als bij de zegels der zesde uitgifte.

De waarde van deze zeer zeldzame zegels bedraagt m.i. minstens dertigmaal de waarde van de zegels op papier met wafelwatermerk. Dat het prijsverschil niet groter is, houdt vanzelfsprekend verband met het feit, dat deze zegels op sigarettenpapier veelal slechts worden verzameld door de speciaalverzamelaars.

Hoewel de zegels der derde uitgifte van Letland op twee soorten z.g. 'sigarettenpapier' werden gedrukt, t.w. poreus en niet-poreus, bestaan de zegels der achtste uitgifte slechts op poreus sigarettenpapier, d.w.z. zeer dun papier met ongelijkmatige grove papiernerf.

De *Yvert*-catalogus vermeldt deze zegels niet onder aparte nummers, hoewel bij de zegels van het zonnetype wel onderscheid wordt gemaakt tusschen 'papier mince' of 'papier pelure' en 'papier filigrane hexagones'. Hier is de logica dus zoek. Trouwens *Yvert* is bij de Letsche zegels soms beslist foutief. Onder 'papier pelure' versta ik gelijkmatige gladde papiernerf, dus door mij genoemd 'niet poreus sigarettenpapier'. In deze papiersoort bestaan de 25 kap. zonnetype en 5, 15 en 35 kap. bevrijding Riga (*Yvert* 33*a*) niet. Immers deze zegels bestaan alleen in poreus sigarettenpapier, dus papier met ongelijkmatige grove papiernerf.

Van de door *Yvert* als gedrukt op 'papier pelure' (gelijkmatige gladde papiernerf) beschreven zegels bestaat alleen het hulpzegel voor Noord-Letland, *Yvert* nr. 37 ongetand en 38 getand.

Wat betreft de vele fouten, welke in den *Yvert*-catalogus bij Letland voorkomen, verwijs ik u naar mijn artikel 'Fouten in den catalogus *Yvert & Tellier - Champion 1940* Letland' (verschijnt in een der volgende afleveringen).

Vervalschingen kent men in vele soorten. Onderstaand geef ik een opstelling van de kenmerken der best geslaagde vervalsching, die zonder vergelijkingsmateriaal of kennis van de kenmerken niet is vast te stellen.

Kenmerken der vervalschingen zijn:

- Bij alle waarden:
  het zegelbeeld is smaller (bij de echte breeder).
- Bij de 5 en 15 kap.:
  de uitgespaarde omrandingslijn is smaller (bij de echte breeder).
- Bij de 5 kap.:

de 4e vertakking van boven vertoont bij den zegelrand een vlek (bij de echte 3 blaadjes);
de rand boven den doodskop heeft enkele arceering (bij de echte dubbele arceering);
de plooi links bij den mond gaat lager dan de lip (bij de echte tot de lip).

- Bij de 15 kap.:
tusschen de tweede en derde vertakking vertoont zich een blad met een duidelijke stip ernaast (bij de echte alleen een blad); de A van rechter KAP is beschadigd (bij de echte is de A gaaf) (valsche zegels welke laatstgenoemde fout niet vertoonen, bestaan ook; dit bewijst, dat men bij het maken der vervalschingen meerdere cliché's benutte).
- Bij de 35 kap.:
de plooi bij den mond is kort en recht (bij de echte langer en gebogen);
de rechter benedentak vertoont bij het eerste blad een beschadiging (bij de echte is het eerste blad links gaaf).

Er is te catalogiseeren: 'poreus sigarettenpapier':

- nr. 31: 5 kap. (rood);
- nr. 32: 15 kap. (groen);
- nr. 33: 35 kap. (bruin).

IX Letland nrs. 34 en 35

Op 14 November 1919 verschenen twee nieuwe waarden, t.w. 3 roebel (grijsblauw en oranje) en 5 roebel (olijfbruin en oranje), in dezelfde teekening als Letland nr. 1, ontworpen door Ansis Zihrulis. Zij zijn in steendruk op verticaal gestreept papier uitgevoerd door de staatsdrukkerij te Riga. Het 3 roebel-zegel is gedrukt in vellen van 20 × 11 = 220 zegels en het 5 roebel-zegel in vellen van 20 × 10 = 200 zegels. De oplage bedraagt ca. 200.000 stuks van elke waarde. De zegels zijn getand 11½ (afb. 52). Deze tanding is dikwijls niet scherp (afb. 53), terwijl voorts zegels met verschoven tanding voorkomen (afb. 54 en 55).

Afb. 52.

Afb. 53.

Afb. 54.

Afb. 55.

Afb. 56.

Ongetande zegels bestaan van deze uitgifte niet.
De zegels zijn gedrukt in vele tinten, welke van flets tot zeer donker voorkomen en vertoonen een gladde kleurlooze gom.
Bij de 3 roebel vindt men zegels met naar links verschoven middenstuk.
Bij de 3 en 5 roebel vindt men zegels met versmeerden druk van het midden.
Bij deze uitgiften komen de volgende tandingafwijkingen voor:

- 3 roebel horizontaal ongetand;
- 3 roebel verticaal ongetand;
- 3 roebel bovenvelrand ongetand;
- 3 roebel ondervelrand ongetand;
- 3 roebel linkervelrand ongetand;
- 3 roebel horizontale dubbele tanding (door het zegelbeeld);
- 5 roebel bovenvelrand ongetand;
- 5 roebel ondervelrand ongetand;
- 5 roebel linkervelrand ongetand.

Vervalschingen van deze uitgifte zijn mij niet bekend.
Van deze uitgifte bestaan proefdrukken der omranding (afb. 56). Kleur: zwart. Papier: geelachtig.

Er is te catalogiseeren:

- nr. 34: 3 roebel (grijsblauw en oranje);
- nr. 35: 5 roebel (olijfbruin en oranje).

Verantwoording

Hoofdstuk VII verscheen in het *Nederlandsch Maandblad voor Philatelie*, jaargang 19, nr. 5 (16 mei 1940), blz. 99. Hoofdstuk VIII verscheen in het *Maandblad*, jaargang 19, nr. 6 (16 juni 1940), blz. 118. Hoofdstuk IX verscheen in het *Maandblad*, jaargang 19, nr. 7/8 (16 augustus 1940), blz. 146.

LETSE GROOTFORMAAT STEMPELS 1962-1992

A. BIRZNIEKS

Volgens officiële richtlijnen van de Sovjet-post moesten stempels met uitsluitend cyrillische tekst een diameter hebben van 25 mm. Voor tweetalige stempels gold 30 mm. Toch zijn na 1962 stempels met een diameter van 32-35 mm in gebruik geweest. Echter zeer weinig; uit meer dan 30.000 brieven, overschrijvingen e.d. kwamen slechts 28 verschillende stempels tevoorschijn.

Daarbij gaat het om negen plaatsen; zeven daarvan van zeer geringe omvang. Daugavpils is met zes verschillende postkantoren opvallend aanwezig; in Rīga werd alleen op het stationspostkantoor af en toe met grootformaat stempels gewerkt.

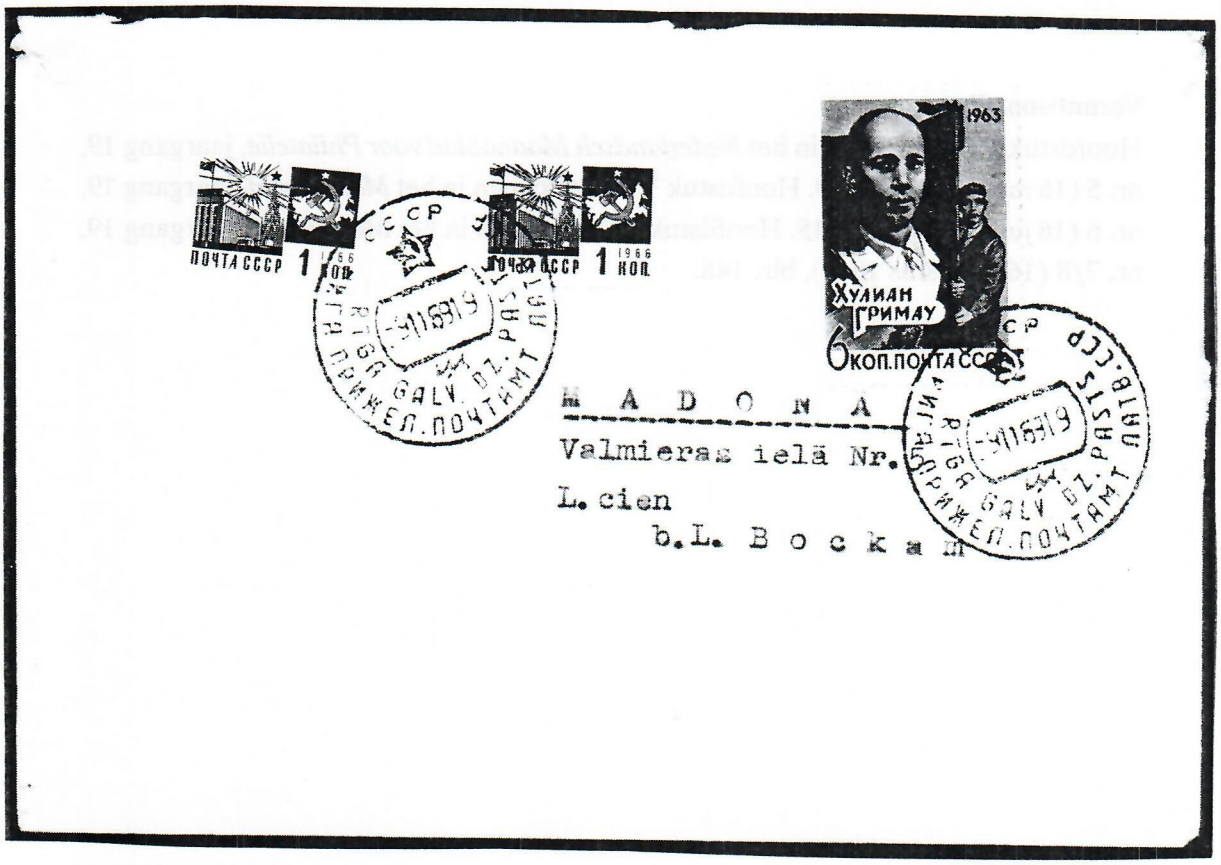

♦ Brief van het stationspostkantoor van Rīga naar Madona, 9 november 1969

PĒTERA STUČKAS CIEMATS.			
RĪGA GALV. DZ. PASTS.			
	VECSVIRLAUKA ZVEJNIEKCIEMS		

	AIZSTRAUTNIEKI		BLANKASKROGS zie afbeelding.
	JAUNKALSNAVA JAUNSVIRLAUKA		
DAUGAVPILS PDP 5 10 11 13 17			

POSTZEGELS EN POSTTARIEVEN VAN LITOUWEN 1990-1993

P. KASLAUSKAS

(1 roebel = 100 kopeken; 1 litas = 100 centų)

Tabel I

	uitgifte-datum	*roebel* vanaf 07-10-1990	*talonas* vanaf 19-4-1993	*litas* vanaf 25-6-1993
nr. 457 Frankeerzegels	07-10-1990	0,05	5	0,05
nr. 458		0,10	10	0,10
nr. 459		0,20	20	0,20
nr. 460		0,50	50	0,50
nr. 461 Frankeerzegels	22-12-1990	0,05	5	0,05
nr. 462		0,10	10	0,10
nr. 463		0,20	20	0,20
nr. 464		0,50	50	0,50
nr. 465 Nationale symbolen	10-01-1991	0,10	10	0,10
nr. 466		0,20	20	0,20
nr. 467		0,30	30	0,30
nr. 468		0,50	50	0,50
nr. 469		2,00		
nr. 470 73e verjaardag van de Republiek	16-02-1991	0,20	20	0,20
nr. 471 1e verjaardag van de onafhankelijkheid	11-03-1991	0,20	20	0,20
nr. 474 Nationale symbolen	15-03-1991	0,40	40	0,40
nr. 475		0,70	70	0,70
nr. 476		1,00		
nr. 477 De tragische gebeurte-	14-06-1991	0,20	20	0,20
nr. 478 nissen van juni		0,50	50	0,50
nr. 479		0,70	70	0,70
nr. 480 Frankeerzegels	23-07-1991	0,25	25	0,25
nr. 481		0,30	30	0,30

	uitgifte-datum	*roebel* vanaf 07-10-1990	*talonas* vanaf 19-4-1993	*litas* vanaf 25-6-1993
nr. 482 Sport	27-07-1991	0,20	20	0,20
nr. 483		0,50+ 0,25	50+25	0,50+ 0,25
nr. 484 Beklimming van de	27-07-1991	0,20	20	0,20
nr. 485 Mount Everest		0,70	70	0,70
nr. 486 Aartshertog Gediminas	28-09-1991	0,30	30	0,30
nr. 487		0,50	50	0,50
nr. 488		0,70	70	0,70
nr. 489 Het 'Rode Boek'	21-11-1991	0,30+ 0,15	30+15	0,30+ 0,15
nr. 490		0,50	50	0,50
nr. 491 Frankeerzegels	20-12-1991	0,40	40	0,40
nr. 492		0,50	50	0,50
nr. 493		1,00		
nr. 494		5,00		
nr. 495 Opname in de UNO	15-03-1992	1,00		
nr. 496 Olympische Spelen	22-03-1992	0,50+ 0,25	50+25	0,50+ 0,25
nr. 497		1,30		
nr. 498		2,80		
nr. 499 Het 'Rode Boek'	11-07-1992	2,00		
nr. 500		3,00		

Voor postwaardestukken gelden dezelfde omrekenbedragen.

Tabel II

	uitgifte-datum	*talonas* vanaf 1-10-1992	*talonas* vanaf 25-2-1993	*litas* vanaf 25-6-1993	*litas* vanaf 1-10-1993
nr. 472 (0,15 roebel) Frankeer-	13-03-1991		15	0,15	
nr. 473 (0,15 roebel) zegels	15-03-1991		15	0,15	
nr. 505 Wapen	11-10-1992	2			0,02
nr. 506		3			0,03
nr. 507		10			0,10
nr. 508 Klederdrachten	18-10-1992	2			0,02
nr. 509		5			0,05
nr. 510		7			0,07
nr. 511 Kerkarchitectuur	15-01-1993	3			0,03
nr. 512		10			0,10
nr. 513		15			0,15
nr. 514 (491) Frankeerzegels	19-01-1993	1			0,01
nr. 515 (467)	26-01-1993	3			0,03
nr. 518 Aartshertog Vytautas	27-02-1993	5			0,05
nr. 519		10			0,10
nr. 520		15			0,15
nr. 521 Blok 3		50			0,50
nr. 522 (481) Frankeerzegel	10-03-1993	1			0,01
nr. 523 Beroemde personen	13-03-1993	10			0,10
nr. 524		20			0,20
nr. 525		45			0,45
nr. 501*B* Natuurbescherming	03-10-1992	15		0,80	
nr. 502*B*		15		0,80	
nr. 503*B*		15		0,80	
nr. 504*B*		15		0,80	
nr. 516*A* Dag van de	16-02-1993	3		0,05	0,10
nr. 517*B* onafhankelijkheid		15		0,80	
nr. 531*A* Staatswapen	21-07-1993			0,05	0,10
nr. 532*B*				0,80	

Van 1 oktober 1993 af kregen alle zegels met een waarde hoger dan 100 een nieuwe, lagere waarde. Ze werden niet overdrukt; dat zou meer kosten dan de inkomstenderving die het opgebruiken van reeds verkochte zegels door het publiek zou opleveren. De volgende zegels werden stilzwijgend gedevalueerd:

Tabel III

	uitgiftedatum	*nominale waarde*	*litas* vanaf 1-10-1993
nr. 493 Frankeerzegels nr. 494	20-12-1991	100 500	0,01 0,05
nr. 495 Opname in de UNO	15-03-1992	100	0,01
nr. 499 Het 'Rode Boek' nr. 500	11-07-1992	200 300	0,02 0,03
nr. 469 Nationale symbolen nr. 476	10-01-1991 15-03-1991	200 100	0,02 0,01

Tabel IV. Posttarieven binnenland

	07-10-90-15-07-91	16-07-91-31-10-91	01-11-91-30-11-91	01-12-91-31-12-91	01-01-92-31-01-92	01-02-92-31-03-92	01-04-92-30-09-92
1. Brieven tot 20 g	0,20	0,30	0,40	0,50	0,50	0,70	1,50
2. Brieven 21-100 g	0,60	0,90	1,10	1,40	1,40	2,10	4,20
3. Brieven 101-250 g	1,40	2,00	2,40	3,00	3,00	4,50	9,00
4. Brieven 251-500 g	2,60						16,40
5. Brieven 501-1000 g	5,10						32,45
6. Brieven 1001-2000 g	8,40						53,40
7. Brief-kaarten	0,10	0,20	0,20	0,30	0,30	0,50	1,00

	07-10-90-15-07-91	16-07-91-31-10-91	01-11-91-30-11-91	01-12-91-31-12-91	01-01-92-31-01-92	01-02-92-31-03-92	01-04-92-30-09-92
8. Kranten tot 50 g	0,10						0,60[2]
9. Kranten 51-100 g	0,20						1,00[3]
10. Kranten 101-250 g	0,50						2,60
11. Kranten 251-500 g	1,00						5,00
12. Kranten 501-1000 g	2,00						10,00
13. Kranten 1001-2000 g	4,00						20,00
14. Kranten 2001-3000 g	6,00						
15. Drukwerk tot 50 g	0,40 0,60[1]						2,80[2]
16. Drukwerk 51-100 g	0,50 0,80[1]						5,40[3]
17. Drukwerk 101-250 g	0,80 1,40[1]						10,60
18. Drukwerk 251-500 g	1,30 2,40[1]						18,00
19. Drukwerk 501-1000 g	2,30 4,40[1]						32,40
20. Drukwerk 1001-2000 g	4,30 8,40[1]						53,40
21. Drukwerk 2001-3000 g	6,30 12,40[1]						
22. Aantekenrecht	0,50	1,00	1,20	1,50	1,50	2,30	4,00

	07-10-90-15-07-91	16-07-91-31-10-91	01-11-91-30-11-91	01-12-91-31-12-91	01-01-92-31-01-92	01-02-92-31-03-92	01-04-92-30-09-92
23. Expres-recht	0,65	1,10	1,20	1,50	3,80	6,00	6,00

[1] luchtpost [2] tot 20 g [3] 21-100 g

Tot 31-12-1991 golden de binnenlandtarieven ook voor de post naar andere (al dan niet voormalige) Sovjetrepublieken.
Vanaf 1-1-1992 waren Sovjet-zegels in Litouwen niet meer geldig.
Soldatenbrieven en -briefkaarten konden portvrij worden verzonden.

Tabel V. Posttarieven binnenland

(Op 1 oktober 1992 werd in Litouwen een nieuwe munteenheid ingevoerd: de *talonas*. Vanaf dat tijdstip gold de roebel als een vreemde (Russische) munt.)

	01-10-1992 — 30-04-1993		
	brieven	*drukwerk*	*kranten en boeken*
tot 20 g	3,00		
tot 50 g		6,00	2,00
21 g - 100 g	8,00		
51 g - 100 g		10,00	2,00
101 g - 250 g	18,00	22,00	6,00
251 g - 500 g	32,00	36,00	10,00
501 g - 1000 g	64,00	64,00	20,00
1001 g - 2000 g	106,00	106,00	40,00
briefkaarten	2,00		
aantekenrecht	8,00		

Brieven en briefkaarten van soldaten vrij van port.

Tabel VI. Posttarieven binnenland

(Op 25 juni 1993 werd in Litouwen de nieuwe munteenheid de *litas* ingevoerd. De posttarieven werden al vanaf 1 mei 1993 aangegeven in litas.)

	01-05-1993 — 27-07-1993 In de periode 01-05—25-06- 1993 waren litas èn talonas geldig (lit / tal)		
	brieven	*drukwerk*[1]	*monsters*[2]
tot 20 g	0,05 / 5	0,02 / 2	
21-100 g	0,12 / 12	0,06 / 6	
tot 100 g			0,10 / 10
101-250 g		0,12 / 12	0,22 / 22
251-500 g		0,23 / 23	0,36 / 36
501-1000 g		0,40 / 40	0,64 / 64
1001-2000 g		0,65 / 65	1,06 /106
iedere 1000 g meer	0,32 / 32		
briefkaart	0,04 / 4		
aantekenrecht	0,15 / 15		

	28-07-1993 — 30-09-1993		
(alle waarden in litas)	*brieven*	*drukwerk*	*monsters*
tot 20 g	0,05	0,05	
21-100 g	0,15	0,10	
tot 100 g			0,10
101-250 g	0,25	0,15	0,25
251-500 g	0,45	0,25	0,40
501-1000 g	0,80	0,40	0,65
1001-2000 g	1,30	0,65	1,10

	28-07-1993	–	30-09-1993
(alle waarden in litas)	*brieven*	*drukwerk*	*monsters*
iedere 1000 g meer	0,35		
briefkaart	0,05		
aantekenrecht	0,15		

	01-10-1993	–	?
(alle waarden in litas)	*brieven*	*drukwerk*	*monsters*
tot 20 g	0,10	0,10	
21-100 g	0,25	0,25	
tot 100 g			0,20
101-250 g	0,50	0,50	0,45
251-500 g	1,00	1,00	0,70
501-1000 g	1,75	1,75	1,30
1001-2000 g	2,85	2,85	2,20
iedere 1000 g meer	1,40		
briefkaart	0,05		
aantekenrecht	0,30		
brieven met aangegeven waarde	porto +	aantekenrecht	+ 10% van aangegeven waarde

[1] drukwerk: formulieren, brochures, affiches, kranten en tijdschriften

[2] monsters: onbrandbare microfilms, zaden, kruiden, brailleboeken, foto's, foto-albums, muziek- en videocassettes, gecorrigeerd werk van studenten, gerechtelijke processtukken, boeken over kunst

Brieven en briefkaarten van soldaten vrij van port.
Briefkaarten van de Litouwse Bond van Correspondentieschakers 50% korting.
Krantenabonnementen, verzorgd door 'Lietuvos Paštas' 50% korting.
Monsters voor blinden portvrij.

Tabel VII. Posttarieven buitenland (in roebels)

	07-10-1990 15-07-1991		16-07-1991 31-10-1991		01-11-1991 30-11-1991		01-12-1991 31-12-1991	
	nor-maal	*lucht-post*	*nor-maal*	*lucht-post*	*nor-maal*	*lucht-post*	*nor-maal*	*lucht-post*
1. brieven tot 20 g	0,30	0,50	0,50	0,80	0,60	1,00	0,80	1,30
2. brieven 21-100 g	0,80	1,50	1,30	2,40	1,60	2,90	2,00	3,60
3. brieven 101-250 g	1,60	3,65	2,60	5,80	3,10	7,00	3,90	8,80
4. brieven 251-500 g	3,00	7,35						
5. brieven 501-1000 g	5,30	14,05						
6. brieven 1001-2000 g	8,60	25,85						
7.	0,20	0,35	0,40	0,60	0,50	0,70	0,60	0,90
8. drukwerk tot 20 g	0,30	0,55						
9. drukwerk 21-100 g	0,70	1,45						
10. drukwerk 101-250 g	1,30	3,55						
11. drukwerk 251-500	2,35	7,10						
12. drukwerk 501-1000 g	3,95	13,45						
13. drukwerk 1001-2000 g	5,55	24,30						

	07-10- 1990 15-07- 1991		16-07- 1991 31-10- 1991		01-11- 1991 30-11- 1991		01-12- 1991 31-12- 1991	
	nor-maal	*lucht-post*	*nor-maal*	*lucht-post*	*nor-maal*	*lucht-post*	*nor-maal*	*lucht-post*
14. iedere 1000 g meer	2,75	12,25						
15. aanteken-recht	1,00	1,00	1,20	1,20	1,20	1,20	1,50	1,50
16. expresse-recht	2,00	2,00	1,45	1,45	1,45	1,45	1,45	1,45

	01-01- 1992 31-01- 1992		01-02- 1992 31-03- 1992		01-04- 1992 30-09- 1992	
	normaal	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*
1. brieven tot 20 g	1,00	1,50	1,50	2,50	3,00	7,00
2. brieven 21-100 g	2,60	4,50	3,90	6,80	7,80	19,00
3. brieven 101-250 g	5,10	11,40	7,70	17,10	15,40	47,80
4. brieven 251-500 g					29,40	94,50
5. brieven 501-1000 g					58,60	186,20
6. brieven 1001-2000 g					82,00	310,00
7.	0,70	1,20	1,00	2,00	2,00	5,00
8. drukwerk tot 20 g					5,20	10,30
9. drukwerk 21-100 g					13,50	28,30

	01-01-1992 31-01-1992		01-02-1992 31-03-1992		01-04-1992 30-09-1992	
	normaal	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*
10. drukwerk 101-250 g					25,40	63,00
11. drukwerk 251-500 g					41,50	110,00
12. drukwerk 501-1000 g					50,60	147,50
13. drukwerk 1001-2000 g					70,80	246,30
14. iedere 1000 g meer						
15. aantekenrecht	2,00	2,00	3,00	3,00	4,00	4,00
16. expresserecht	3,30	3,30	6,50	6,50	6,00	6,00

Tabel VIII. Posttarieven buitenland (in talonas/litas)

	01-10-1992 30-04-1993		01-05-1993 25-06-1993		26-06-1993 27-07-1993	
	talonas		*talonas*		*litas*	
	normaal	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*
brieven tot 20 g	10	15	60	80	0,60	0,80
brieven 21-100 g	26	40	140	190	1,40	1,90
brieven 101-250 g	51	101	280	380	2,80	3,80
brieven 251-500 g	97	200	540	730	5,40	7,30
brieven 501-1000 g	193	394	940	1270	9,40	12,70

	01-10-1992 30-04-1993		01-05-1993 25-06-1993		26-06-1993 27-07-1993	
	talonas		*talonas*		*litas*	
	normaal	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*
brieven 1001-2000 g	270	656	1525	2060	15,25	20,60
drukwerk tot 20 g			60	80	0,06	0,08
drukwerk 21-100 g			13	17	0,06	0,08
drukwerk tot 50 g	17	22				
drukwerk 51-100 g	44	60				
drukwerk 101-250 g	83	134	24	32	0,24	0,32
drukwerk 251-500 g	136	234	42	57	0,42	0,57
drukwerk 501-1000 g	166	314	71	96	0,71	0,96
drukwerk 1001-2000 g	232	524	160	216	1,60	2,16
iedere 1000 g meer			80	108	0,80	1,08
briefkaart	6	12	40	60	0,40	0,60
aantekenrecht	8	8	15 (3)[1]	15 (3)[1]	0,15 (0,3)[1]	0,15 (0,03)[1]

[1] drukwerk

Tabel IX. Posttarieven buitenland (in litas)

	28-07-1993	-30-09-1993	01-10-1993	-?
	normaal	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*
brieven tot 20 g	0,60	0,80	0,60	0,80
brieven 21-100 g	1,40	1,90	1,40	1,90
brieven 101-250 g	2,80	3,80	2,80	3,80
brieven 251-500 g	5,40	7,30	5,40	7,30
brieven 501-1000 g	9,40	12,70	9,40	12,70
brieven 1001-2000 g	15,25	20,60	15,25	20,60
briefkaart	0,40	0,60	0,40	0,60
aantekenrecht	0,15	0,15	0,30	0,30
internationale antwoordcoupon	5,94	5,94	5,94	5,94
bevestiging van ontvangst			0,25	0,25
drukwerk tot 20 g	0,30	0,40	0,60	0,80
drukwerk 21-100 g	0,60	0,80	1,40	1,90
drukwerk 101-250 g	1,10	1,45	2,80	3,80
drukwerk 251-500 g	1,90	2,60	5,40	7,30
drukwerk 501-1000 g		4,35	9,40	12,70
drukwerk 1001-2000 g		9,75	15,25	20,60
iedere 1000 g meer		4,90	7,60	10,25
blindenpost[1] tot 20 g				0,25
blindenpost 21-100 g				0,60
blindenpost 101-250 g				1,25
blindenpost 251-500 g				2,40

	28-07-1993	-30-09-1993	01-10-1993	-?
	normaal	*luchtpost*	*normaal*	*luchtpost*
blindenpost 501-1000 g				4,20
blindenpost 1001-2000 g				6,85
iedere 1000 g meer				3,50
monsters[2] tot 100 g			0,65	0,90
monsters 101-250 g			1,20	1,60
monsters 251-500 g			2,10	2,85
monsters 501-1000 g			3,50	4,75
monsters 1001-2000 g			4,90	6,65
monsters, aantekenrecht			0,30	0,30

[1] Voor blindenpost wordt alleen een luchtposttoeslag geheven; aantekenen, bewijs van aankomst, verzekering, enz. zijn portvrij. Het maximumgewicht voor blindenpost bedraagt 7000 g. Voor brailleboeken geldt het tarief van monsters

[2] monsters: onbrandbare microfilms, zaden, kruiden, foto's, foto-albums, brailleboeken, muziek- en videocassettes, gecorrigeerd werk van studenten, gerechtelijke processtukken, boeken over kunst

Krantenabonnementen, verzorgd door 'Lietuvos Paštas' 50% korting.
Postwissels: 15% van het overgemaakte geldbedrag; bevestiging van ontvangst 0,30 Lt.
Brieven met aangegeven waarde: porto + aantekenrecht + 10% van de aangegeven waarde.

Ontleend aan: *Valstybės Žinios (Staatscourant)*

DE POSTALE ONTWIKKELINGEN IN HEDENDAAGS ESTLAND

JOOP VAN HEESWIJK

In aanvulling op de informatie betreffende de vanaf december 1991 in Tartu gebruikte computerstroken treft u op de volgende pagina een vertaling aan van de brief van Eesti Filatelistide Liit (Filatelistische Vereniging van Estland), gericht aan de redaktie van de *Michel Rundschau*. De inhoud van deze brief laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Men zij dus voorzichtig inzake de bedoelde stroken.

Verder valt te melden dat bij één van de zegels van de 'Mare Balticum'-serie (vogels, 3-10-1992, *Michel* nr. 188 t/m 191) een plaatfout bekend is, te weten de R van 1 KR heeft een korte schuine poot (zie afbeelding 1). Het betreft de zegel linksboven (Pandion haliaetus) van het linkerblok in het postzegelboekje. Deze plaatfout komt regelmatig voor.

♦ Afbeelding 1

De in de tweede helft van 1992 gebruikte letterkodes P.P.X. en P.P.Z. hebben een waarde van resp. 0,10 Kr. en 0,30 Kr. Op 31-10-1992 werd de P.P.X.-zegel van 25-9-1992 in een nieuwe kleur uitgegeven. Per 16-11-1992 werd het binnenlandse tarief voor gewone brieven (tot 20 g) verhoogd van 0,10 Kr. naar 0,30 Kr. Op dezelfde datum werd een loopzegel (staatswapen; formaat als van 31-10-1992) uitgegeven met een nieuwe letterkode, nl. P.P.Z. Per 12-12-1992 gebeurde dit nogmaals. Volgens mijn informant in Estland is er nooit een officiële verklaring voor de verschillende kleuren gegeven.

31-10-1992 t/m 22-12-1992: loopzegels Staatswapen
Ontwerp: Vello Kallas
Druk: staaldiepdruk Zweedse Postdrukkerij PFA
Tanding: verticaal ongetand, horizontaal $12\frac{3}{4}$
Oplage: elk 1.440.000

Tallinn, 27-11-1992
Nr. 75

Schwaneberger Verlag
Redactie 'Michel Rundschau'
Muthmannstraße 4
D-8000 München 45

Zeer geachte Heren!
Het bestuur van de Estische Filatelistenbond heeft op 26-11-1992 tegenover de zogeheten 'frankeerstroken van Tartu' het volgende standpunt ingenomen:
Het betreft in dit geval geen lokaaluitgifte, en zelfs helemaal geen postale emissie, want een aanmaak vooraf en de verkoop van deze stroken was verboden. Aangezien een gebrek aan frankeerzegels dreigde, kregen enkele Estische postkantoren (niet alleen Tartu, maar bijvoorbeeld ook Tallinn) toestemming, bij de verzending van brieven de waarde (in overeenstemming met het tarief) op papierstroken te drukken (Tallinn) of in te ponsen (Tartu) en zulke stroken op de betreffende *afgegeven* zending te plakken. Deze stroken mochten niet aan de afzender uitgereikt worden! Derhalve kan er geen sprake zijn van een welomschreven uitgifte en al helemaal niet van een serie, bestaande uit concrete waarden, daar het, zoals gezegd, verboden was, deze stroken vantevoren (voorafgaand aan het gebruik) aan te maken. Hoogstwaarschijnlijk zijn veel van de 'nominale waarden' waarover de pers heeft bericht, nooit gebruikt. In het algemeen werd van deze stroken een relatief bescheiden gebruik gemaakt, daar praktisch geen wezenlijk gebrek aan frankeerzegels optrad.
De aanmaak van dergelijke stroken (of stukken papier) als postale uitgifte en hun verspreiding kan slechts worden beschouwd als een kwaadwillige daad met als oogmerken het bedriegen van filatelisten en onwettige verrijking van oneerlijke mensen (postbeambten in Tartu en helaas ook enige filatelisten).
Helaas heeft de redactie van de *Michel Rundschau* op grond van ongecontroleerde, valse en zelfzuchtige informatie van particulieren in plaats van op grond van officiële opgaven van de Estische posterijen deze ponsstroken als lokale uitgifte van Tartu en daarbij als een uit 16 waarden bestaande serie, met prijsnotering en al, in nr. 11-92 vermeld, waardoor het gevaar dreigt dat deze stroken in de catalogus terechtkomen en er vraag naar ontstaat onder lichtzinnige en onwetende filatelisten. Om dat te vermijden vragen wij de redactie van *Michel Rundschau* een adequate rectificatie te plaatsen.
Van ons standpunt hebben wij de FIP, ASCAT en betrokken postdiensten en filatelistische organisaties op de hoogte gesteld.
Hoogachtend
R.K. Loide
Voorzitter van de Estische Filatelistenbond

(vertaling: Sijtze Reurich)

♦ Afbeelding 2*a*

♦ Afbeelding 3

Mi. nr. 192 P.P.X. (31-10-1992): blauwgrijs/donkerblauwgrijs
nr. 193 P.P.Z. (16-11-1992): lichtviolet/violet
nr. 194 P.P.Z. (01-12-1992): rozekarmijn/karmijn
nr. 197 P.P.Z. (22-12-1992): grijsblauw/donkergrijsblauw)

Afbeelding 2*b* toont het begin en einde van een zegelrol (hier van de P.P.X.-zegel van 25-9-1993). Elke tiende zegel vertoont aan de achterzijde een rolnummer, van 00 naar 190).

♦ Afbeelding 2*b*

Op 15-12-1992 is een serie van twee kerstzegels uitgegeven (zie afbeelding 3). Een deel van de oplage is op gelig (fluorescerend) papier gedrukt.

15-12-1992: kerstzegels
Ontwerp: Uko Künnap
Druk: offsetdruk AS Vaba Maa te Tallinn
Tanding: kamtanding 14

Mi. nr. 195, 0,30 Kr. (groen, zilver, rood, zwart; gewoon papier, oplage 1.933.550)
nr. 196, 2,00 Kr. (groen, goud, rood, zwart; gewoon papier, oplage 478.350)

papiervariëteit gelig papier:

nr. 195*y*, 0,30 Kr. (oplage 44.950)
nr. 196*y*, 2,00 Kr. (oplage 47.800)

Op 1 januari 1993 werd het tarief voor binnenlandse brieven (tot 20 g) verhoogd van 30 naar 60 senti (0,60 Kr.).

Op 8 januari 1993 werd hiertoe een loopzegel (Staatswapen) van 60 senti uitgegeven (afbeelding 4).

♦ Afbeelding 4

Ontwerp en formaat: als bij de loopzegels van 31-10-1992/22-12-1992.
Druk: offsetdruk Zweedse Postdrukkerij PFA
Tanding: verticaal ongetand, horizontaal 12½

Mi. nr. 198, 60 senti (roodachtig lila, oplage 3.505.000)

Op 8 februari 1993 werd gezamenlijk met Finland een postzegelboekje met zes wenszegels van elk 1 Kr. uitgegeven (zie afbeelding 5).

Ontwerp: Osmo Omenamäki
Druk: offsetdruk drukkerij Setec Oy te Finland
Tanding: kamtanding 13¾
Oplage: 400.000 boekjes

Mi. nr. 199, 1 Kr. (veelkleurig, hoofdkleur geel, oplage 2.400.000)

Op 16 februari 1993 is een serie van drie zegels uitgegeven ter gelegenheid van het feit dat 75 jaar geleden de onafhankelijkheid werd uitgeroepen (afbeelding 6).

♦ Afbeelding 6

Ontwerp: M. Kekišev: symbolische voorstelling
Druk: offsetdruk Werpapierdruckerei Leipzig
Tanding: kamtanding 13¼ × 13½

Mi. nr. 200, 0,60 Kr. (zwart en grijs (hoofdkleuren), geel, groen, blauw, oplage 2.000.000)
nr. 201, 1 Kr. (blauwviolet en helderviolet (hoofdkleuren), geel, groen, blauw, oplage 500.000)
nr. 202, 2 Kr. (donkerblauw en lichtblauw (hoofdkleuren), geel, groen, blauw, oplage 500.000)

Om aan de vraag naar 60 senti-zegels (binnenlands tarief) te voldoen werd *Mi.* nr. 167 (0,15) voorzien van een opdruk 0.60 (Kr.) en de oude waarde door middel van een zwart opdrukblokje onleesbaar gemaakt (afbeelding 7). Uitgifte op 5 maart 1993.

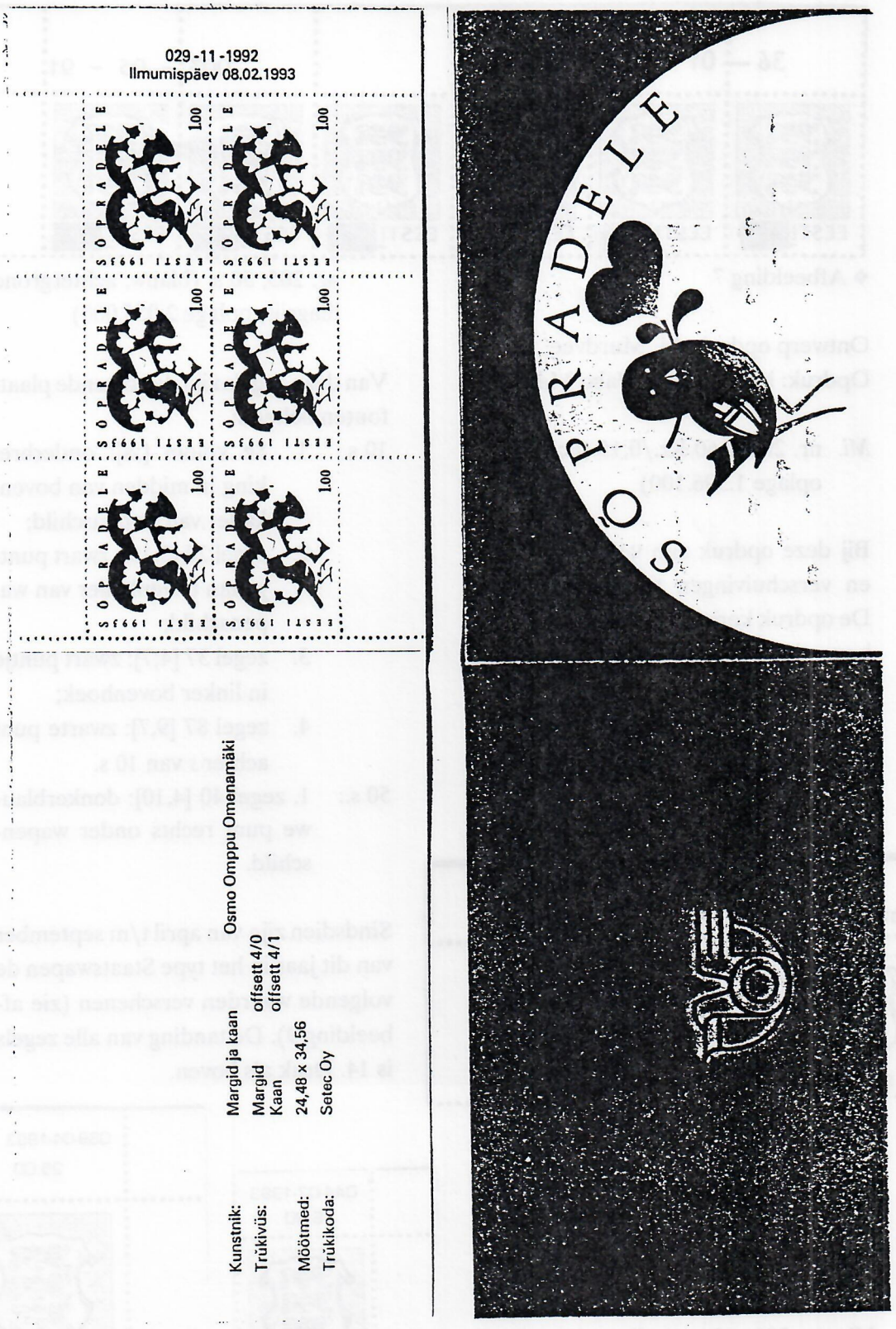

♦ Afbeelding 5. Postzegelboekje (inhoud en kaftje)

♦ Afbeelding 7

Ontwerp opdruk: M. Murdvee
Opdruk: boekdruk AS Vaba Maa

Mi. nr. 203, 0,60 Kr./0,15 (lichtblauw, oplage 1.396.100)

Bij deze opdruk zijn vele afwijkingen en verschuivingen te onderscheiden. De opdruk komt ook omgekeerd linksboven in het zegel voor.

Op 23 maart 1993 zijn twee waarden verschenen in het type Staatswapen (afbeelding 8).

♦ Afbeelding 8

Ontwerp: Vello Kallas
Druk: offsetdruk AS Vaba Maa
Tanding: kamtanding 14

Mi. nr. 204, 10 s. (grijs, achtergrond lichtblauw, oplage 2.029.100)
nr. 205, 50 s. (blauw, achtergrond lilagrijs, oplage 2.055.000)

Van deze zegels zijn de volgende plaatfouten bekend:

10 s.:
1. 8e kolom [;8]: onderbreking in midden van bovenkader van wapenschild;
2. zegel 20 [2;10]: zwart puntje aan bovenkader van wapenschild;
3. zegel 37 [4;7]: zwart puntje in linker bovenhoek;
4. zegel 87 [9,7]: zwarte punt achter *s* van 10 s.

50 s.:
1. zegel 40 [4,10]: donkerblauwe punt rechts onder wapenschild.

Sindsdien zijn van april t/m september van dit jaar in het type Staatswapen de volgende waarden verschenen (zie afbeelding 9). De tanding van alle zegels is 14. Druk als boven.

♦ Afbeelding 9

Mi. nr. 206, 10 Kr. (donkergrijs/lichtblauw, oplage 500.000)
nr. 210, 5 Kr. (donkerrozelila/geeloranje, oplage 500.000)
nr. 211, 60 s. (grijsbruin/rozelila, oplage 2.035.900)
nr. 212, 20 Kr. (donkergroenblauw/lichtgrijsviolet, oplage 111.600)

Op 9 juni 1993 is een serie van drie zegels uitgegeven ter gelegenheid van de Eerste Oostzee (Baltic Sea) Spelen, waarvan de 1 Kr. zegel een toeslag van 25 s. heeft (afbeelding 10). De tanding is 14.

♦ Afbeelding 10

Ontwerp: M. Kekišev
Druk: offsetdruk AS Vaba Maa
Tanding: 14

Mi. nr. 207, 60 s. (meerkleurig, oplage 1.511.250)
nr. 208, 1 Kr. + 25 s. (meerkleurig, oplage 548.700)
nr. 209, 2 Kr. (meerkleurig, oplage 1.385.000)

In juli is een tweede oplage van *Mi.* 204 verschenen (randnummering 045-07-93 i.p.v. 037-02-93) met een oplage van 2.040.000.

Op 12 oktober 1993 is een zegel uitgegeven met een afbeelding van de burcht van Tallinn (Toompea, afbeelding 11).

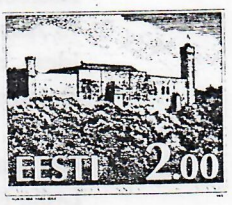

♦ Afbeelding 11

Ontwerp: nog niet bekend
Druk: offsetdruk AS Vaba Maa
Tanding: 14 : 13¾

Mi. nr. 213, 2 Kr. (bruin op roomkleur, oplage onbekend)

Posttarieven vanaf 20-6-1992 t/m maart 1993

periode	*binnen- land*		*buitenland*		
	gewoon	*aanget.*	*per land*	*lucht*	*aanget.*
20-06-1992	0,10 Kr.	+0,90 Kr.	2 Kr.[1]	4 Kr.	+1 Kr.
16-11-1992	0,30 Kr.	+0,90 Kr.	2 Kr.[1]	4 Kr.	+1 Kr.
01-01-1993	0,60 Kr.	+0,90 Kr.	2 Kr.[1]	4 Kr.	+1 Kr.
april 1993		+1,50 Kr.			

[1] Naar Europa en GOS

Overzicht van de geplande zegeluitgiften 1993/1994

datum uitgifte	*zegelbeeld*	*waarde*	
05-08-1993	Wapenzegel	EEK	0,60
20-08-1993	Wapenzegel	EEK	20,00
09.1993	Kasteel van Toompea	EEK	2,00
10.1993	75 Jaar Estse postzegels	EEK	1,00
	Idem, blok	EEK	5,00
11.1993	Kerstzegels	EEK	0,60
		EEK	2,00
12.1993	Herdenking geboorte van Lydia Koidula 150 jaar	EEK	1,00
01.1994	Olympische winterspelen	EEK	1,00 + 0,25
		EEK	2,00
04.1994	Europa Cept-zegel	EEK	2,00
05.1994	Herdenking 125 jaar Nationaal Zang Feest 1869 - 1994	EEK	0,60
		EEK	1,00 + 0,25
		EEK	2,00
	Idem, blok	EEK	10,00
07.1994	Wereld Natuur Fonds	EEK	1,00
		EEK	2,00
		EEK	3,00
		EEK	4,00
10.1994	75 jaar Nationaal Kunst Museum	EEK	0,60
11.1994	Kerstzegels	EEK	0,60
		EEK	2,00

Samenstelling van dit overzicht: André de Bruin

15. WAFFEN-GRENADIER-DIVISION DER SS (LETTISCHE Nr. 1): HISTORIE EN VELDPOST

ANDRÉ DE BRUIN

1. Inleiding

Aanleiding tot dit artikel is mijn indruk dat de laatste tijd steeds meer veldpoststukken uit de Tweede Wereldoorlog op veilingen en anderszins worden aangeboden. Dat betreft ook stukken die door Balten in Duitse militaire dienst (Esten, Letten en in zeer beperkte mate ook Litouwers) zijn verstuurd dan wel zijn ontvangen.
Teneinde hier wat meer inzicht in te geven heb ik mij voorgenomen in de komende nummers van *HBG* achtereenvolgens de 15e (Letse), de 19e (Letse) en de 20e (Estische) SS-Divisie en eventueel andere eenheden te behandelen. Het onderhavige opstel gaat over de 15e SS-Divisie.
Onder 'behandelen' versta ik hier het aandragen van zowel een stukje geschiedenis, alsook de relatie naar de veldpost met de respectieve veldpostnummers, voor zover mij die op dit moment bekend zijn. Dat wil zeggen dat ik noch pretendeer een compleet geheel te geven, noch overtuigd ben dat het geheel foutloos is.

Om het geheel wat overzichtelijk te houden heb ik mij onthouden van voet- en/of eindnoten die in voorkomend geval zouden verwijzen naar literatuur en/of archieven en/of officiële stukken.
Een literatuuroverzicht, een lijst met de gebruikte afkortingen en een verklaring der schrijfwijzen completeert het geheel.

2. Historie

Algemeen

Toen in de winter van 1942/1943 vooral in het oosten het tij zich keerde tegen de strijdkrachten van Hitler-Duitsland, werd besloten niet-Duitsers (in eerste aanleg voornamelijk van Germaanse afkomst) te werven. Aanvankelijk waren deze per nationaliteit georganiseerd in legioenen (één of meer bataljons); later werd noodgedwongen overgegaan tot een meer directe vorm van rekrutering (meldplicht), zodat meer mankracht beschikbaar kwam en deze legioenen veelal tot grote eenheden (met name divisies) konden worden gereorganiseerd. Deze divisies werden ingedeeld dan wel opgenomen in de SS, later Waffen-SS.

Ook (semi-)militaire verbanden, die oorspronkelijk meer een bewakingsdan wel politietaak hadden, werden in-

gelijfd bij de SS en vormden mede de basis voor deze grote eenheden.
Naast complete eenheden van voornamelijk niet-Duitsers kwam het uiteraard ook voor dat niet-Duitsers dienden bij Duitse eenheden; dat was het geval bij zowel leger, luchtmacht, marine, alsook de SS.
Twee van zulke divisies werden gevormd in Letland en voornamelijk bemand door Letten, met uitzondering van het Duitse zogeheten 'Rahmenpersonal': een kern van Duits kader.

Over de eerste Letse Divisie die als zodanig werd opgericht, gaat het hier; het betreft de 15e SS-Divisie, of zoals aan het einde van de oorlog de naam luidde:

15. Waffen-Grenadier-Division der SS
(lettische Nr. 1)

15. Waffen-Grenadier-Division der SS
Zoals te verwachten (en ook in Nederland het geval was) vormde zich, na de bezetting van Letland in 1941, een 'kliek' van Duitsgezinde Letten die de bezettingsmacht alle steun toezegde. Een niet onbelangrijke exponent daarvan was de generaal en ook minister van defensie van de voormalige republiek Letland: Rudolf Bangerskis. Iemand met aperte nationalistische trekken. Toen dan ook op 1 oktober 1942 aan Estland toestemming was verleend tot de vorming van een Estisch SS-Legioen, dienden de Letten onder leiding van Bangerskis een petitie in bij de toenmalige 'Reichskommissar Ostland' Hinrich Lohse, teneinde toestemming te verkrijgen tot het oprichten van een Lets SS-Legioen van circa 100.000 man.
Alhoewel de Duitse bezetters verschillend dachten over dit voornemen (waarbij zowel ras als mogelijke intenties een rol speelden), stemde Himmler in en stuurde hij op 23 januari een voorstel met die strekking naar Hitler, die akkoord ging.
Himmler werd met de uitvoering belast en als eerste aanzet besloot hij op 24 januari 1943 (de dag nadat hij Hitlers instemming vernam) vier politiebataljons (ook 'Schu(tz)ma(nschafts) Bataillonen' genoemd) die onder commando van de 3e SS-Brigade aan het front bij Leningrad vochten, te bestemmen als basis voor het te vormen Letse Legioen. Een telegram met die strekking werd de betrokken brigadecommandant toegestuurd.

Na de geboorte van het Legioen, volgde op 15 februari 1943 de opdracht per 25 februari van dat jaar een Vrijwillige Letse SS-Divisie te vormen.
Op 26 februari volgden aanvullende orders, welke voor het eerst spraken van de '15. Lettische SS-Freiwilligen-Division'.
De oprichting, vorming en opleiding zou geschieden onder een formatiestaf onder bevel van de SS-Brigadeführer en Generaal-majoor der Waffen-SS Peter Hansen.
Met voorbedachten rade koos Himmler voor een aantal prominente Letten op sleutelposities in de divisie. Zo werd dan ook op 1 maart 1943 Rudolf Ban-

gerskis benoemd tot brigadecommandant van het Legioen en bevorderd tot generaal-majoor van het Letse Legioen. Op dezelfde datum werd de 51-jarige Arturs Silgailis benoemd tot 'Legions-Standartenführer' en aangesteld tot chef van de staf van de divisie.

Bij de oprichting deed zich het probleem voor dat de voorbestemde vier bataljons, vanwege de heftige gevechten bij Leningrad, niet los te weken waren van het front, hetgeen de vorming van de divisie in aanmerkelijke zin bemoeilijkte en vertraagde.
Een andere moeilijkheid was dat het aantal geworven vrijwilligers onvoldoende was. Daarom werd besloten over te gaan tot het oproepen van dienstplichtigen geboren tussen 1919 en 1925. Echter, ook deze maatregel loste het probleem niet geheel op. Aan te nemen is dat andere 'Schuma-Bataillonen' personeel leverden waarmee uiteindelijk de divisie werd bemand.
Het oorspronkelijke plan was de divisie juni 1943 operationeel te hebben, een exacte datum kan echter niet worden gegeven. Voor zover mogelijk is in het slagorde-overzicht opgenomen waar en wanneer de subeenheden zijn geformeerd.
Toen ook een tweede Letse divisie werd geformeerd (de 19e) deed de behoefte zich gevoelen een hoger echelon te formeren. Om daarin te voorzien werd op 8 oktober 1943 een Letse legerkorpsstaf gevormd (VI A.K.) te Grafenwöhr. Het directe gevolg daarvan was dat de beide divisies ter beveiliging van het korps hun luchtverdedigingseenheden daaraan moesten afstaan.

Alhoewel, zoals reeds opgemerkt, de divisie juni 1943 operationeel inzetbaar zou moeten zijn, was zij toentertijd door allerlei oorzaken nog steeds in oprichting. Deze voorbereidingen werden echter november 1943 abrupt afgebroken en de divisie werd ('as-it-was') naar het oostfront gestuurd om een doorbraak van de Russen aan de Newel te voorkomen. De commandopost van de divisie bevond zich toen op het spoorwegstation van Widumka. Na gevechten te Pustoshka, Majewo en Novosokolniki was uiteindelijk de divisie compleet en maakte ze deel uit van het XXXXIII Legerkorps onder het 16e Leger.

Na diverse gevechten, waarvan een opsomming hier te ver zou voeren, was de divisie dermate verzwakt, dat midden augustus 1944 besloten werd tot recuperatie en heroprichting op het oefenterrein 'Westpreußen' bij Konitz. Een deel van het kader was echter tevoren overgeplaatst naar de 19e Divisie, op dat moment in Koerland. Bovendien was de artillerie eveneens in Koerland achtergebleven.
Toen de divisie eind 1944 recupereerde in Pruisen, zetten de Russen hun opmars in Letland voort. Rīga viel in oktober 1944, maar Koerland bleef Duits. Toen de Russen echter januari 1945 in het zuiden doorbraken tot in de omgeving van Konitz, werd elke man van de

15e Divisie die 'fit genoeg was om te lopen' naar het front gestuurd. De opdracht was de Russen in de lijn Schlaufensee-Nakel-Immenheim-Vandsburg tot staan te brengen. Het was in Nakel dat de toenmalige commandant Von Obwurzer door de Russen gevangen werd genomen.

De divisie viel uiteen; delen vochten in gevechtsgroepen, anderen nog in eigen verband. Overlevenden vochten westwaarts, waar delen gevangen werden genomen door de Amerikanen (omgeving Guterglück, 27 april 1945), minder gelukkigen door de Russen (Neuruppin, mei 1945).

Commandanten der 15 Waffen-Grenadier-Division der SS
Lettische Nr. 1

25-02-1943	??-05-1943	SS-Brigadeführer und General-major der Waffen-SS Peter Hansen
??-05-1943	16-02-1944	SS-Brigadeführer und General-major der Waffen-SS Carl Graf von Pückler-Burghaus
16-02-1944	??-07-1944	SS-Oberführer Nikolaus Heilmann
21-07-1944	26-01-1945	SS-Oberführer Herbert von Obwurzer
26-01-1945	15-02-1945	SS-Oberführer Adolf Ax
15-02-1945	??-05-1945	SS-Oberführer Karl Burk

Sterkte-overzicht 15e SS-Divisie

datum	*officieren Soll/Ist*	*onderofficieren Soll/Ist*	*manschappen Soll/Ist*	*totaal Soll/Ist*
31-12-1943	417	1.330	13.391	15.192
30-06-1944	541	2.322	15.550	18.413
01-07-1944	387	1.475	9.675	11.537
20-09-1944	475/292	2.588/1.522	11.619/15.056	14.682/16.870
04-04-1945	250		8.000[1]	8.250

[1] inclusief onderofficieren

N.B. De 'Soll'-situatie (20-09-44) geeft aan wat de sterkte volgens planning zou moeten zijn, de 'Ist'-situatie geeft de werkelijkheid weer.

3. Slagorde en veldpostnummers

1. Staf 15e SS-Divisie

A. SS-Kradmeldestaffel
B. SS-Div.-Kartenstelle (mot.)/SS-Kartenstelle 15
C. SS-Musikzug
D. SS-Begleit-Kompagnie 15
E. Kriegsberater Zug

Veldpost

34 400 jan. 1943: Stab und Kriegsber.Zug Lett. Freiw.Legion (15. SS-Div.)
02-03-44: Stab und Einheiten 15. SS-Div.

2. Waffen-Grenadier-Regiment der SS 32 (Lettisches Nr. 3).

03-05-1943: Geformeerd te Paplaka bij Liepāja, met uitzondering van het III. Bataljon, dat te Liepāja wordt gevormd. Dit regiment is als SS-Freiw.-Rgt. Nr. 1 (Lett. Legion) voortgekomen uit het SS-Freiw.-Ausbildungs-und-Ersatz-Regiment Paplaka en wordt op 03-07-1943 hernoemd tot Lett. SS-Freiw.-Rgt. Nr. 1.
22-09-1943: Met één bataljon gereduceerd tot twee bataljons.
22-10-1943: Hernummerd tot SS-Freiw.-Gren.-Rgt. 32.
22-01-1944: Hernoemd in SS-Freiw.-Rgt. 32 (Lettisches Nr. 1).
16-05-1944: Hernummerd tot SS-Freiw.-Rgt. 32 (Lett. Nr. 3).
juni 1944: Hernoemd tot Waffen-Gren.-Rgt. der SS 32 (Lett. Nr. 3).
juli 1944: Vernietigd te Ostrov, overlevenden opgenomen in de 19. SS-Div. (Lett.).
08-09-1944: Opnieuw opgericht op het oefenterrein 'Westpreußen' bij Konitz en kreeg daarbij de bovengenoemde naam; heeft wellicht ook de (bij)naam 'Karlis Aperāts' gehad.

Veldpost

32 595 april 1943: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. SS-Freiw.-Rgt. 1 Lett. SS-Freiw. Legion
02-03-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Freiw.-Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
08-09-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Waffen-Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)

34 636 april 1943: Stab I u. 1.-4. Kp. SS-Freiw.Rgt. 1 Lett. SS-Freiw.Legion
02-03-44: Stab I u. Einh. Freiw. Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab I u. Einh. Gren. Rgt. 32 (15. SS-Div.)
08-09-44: Stab I u. Einh. Waffen-Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)

35 532 febr. 1943: Stab II u. 5.-8. Kp. SS-Freiw.Rgt. 1 Lett. SS-Freiw.Legion
02-03-44: Stab II u. Einh. Freiw. Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab II u. Einh. Gren. Rgt. 32 (15. SS-Div.)
08-09-44: Stab II u. Einh. Waffen-Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)

36 426 mei 1943: Stab III u. 9.-12. Kp. SS-Freiw.Rgt. 1 Lett. SS-Freiw.Legion
14-09-43: Stab III u. 9.-12. Kp. SS-Freiw.Gren.Rgt. 1 Lett. SS-Freiw. Legion
02-03-44: Stab III u. Einh. Freiw. Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab III u. Einh. Gren. Rgt. 32 (15. SS-Div.)
08-09-44: Stab III u. Einh. Waffen-Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)

35 103 jan. 1943: 13. I. G.Kp. SS-Freiw. Rgt. 1 Lett. SS-Freiw.Legion
02-03-44: 13. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
14-06-44: 13. Kp. Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
08-09-44: 13. Kp. Waffen-Gren. Rgt. 32 (15. SS-Div.)

33 974 jan. 1943: 14. Pz.Jäg.Kp. SS-Freiw.Rgt.1 Lett. SS-Freiw.Legion
02-03-44: 14. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
09-06-44: 14. Kp. Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.)
08-09-44: 14. Kp. Waffen-Gren. Rgt. 32 (15. SS-Div.)

♦ Afbeelding 1. Veldpostnummer 32 595 met datum 29-09-1944: ofwel Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Waffen-Gren.Rgt. 32 (15. SS-Div.). Afzender geeft echter handgeschreven: 36 426: kennelijk is de brief bij de regimentsstaf 'op de bus' gedaan

3. Waffen-Grenadier-Regiment der SS 33 (Lettisches Nr. 4)
26-06-1943: Staf met 400 man geformeerd te Vainoden bij Prekuln.
10-11-1943: I Bataljon geformeerd.
17-11-1943: II Bataljon geformeerd, de oprichting van het III Bataljon is twijfelachtig. Initiële naam: Freiw.-Rgt. Nr. 2 (Lett. Div.).
22-10-1943: Hernummerd tot SS-Freiw.-Gren.-Rgt. 33.
22-01-1944: Hernoemd in SS-Freiw.-Rgt. 33 (Lettisches Nr. 2).
16-05-1944: Hernummerd in SS-Freiw.-Rgt. 33 (Lettisches Nr. 4).
juni 1944: Vernietigd te Ostrov, overlevenden opgenomen in de 19. SS-Div. (Lett.).
08-09-1944: Opnieuw opgericht op het oefenterrein 'Westpreußen'; kreeg daarbij de bovengenoemde naam.

Veldpost

36 982 febr. 1943: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. SS-Freiw.Rgt. 2 Lett. SS-Freiw. Legion
02-03-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Freiw.Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
09-06-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
08-09-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Waffen-Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)

37 849 jan. 1943: Stab I u. 1.-4. Kp. SS-Freiw.Rgt. 2. Lett. SS-Freiw. Legion
03-03-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Freiw. Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab I u. Einh. Gren. Rgt. 33 (15. SS-Div.)
08-09-44: Stab I u. Einh. Waffen-Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)

36 099 april '43: Stab II u. 5.-8. Kp. SS-Freiw.Rgt. 2 Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab II u. 5.-8. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab II u. Einh. Gren. Rgt. 33 (15. SS-Div.)
27-09-44: Stab II u. Einh. Waffen-Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)

35 776 jan. 1943: Stab III u. 9.-12. Kp. SS-Freiw.Rgt. 2 Lett. SS-Freiw.Legion
02-03-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
08-09-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Waffen-Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
23-01-45: niet meer in het veldpostoverzicht

66 844 23-01-45: Stab III u. 9.-12. Kp. Waffen-Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)

38 158 febr. '43: 13. I. G. Kp. SS-Freiw. Rgt. 2 Lett. SS-Freiw.Legion
02-03-44: 13. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
09-06-44: 13. Kp. Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
08-09-44: 13. Kp. Waffen-Gren. Rgt. 33 (15. SS-Div.)

39 524 april '43: 14. Pz.Jäg.Kp. SS-Freiw. Rgt. 2 Lett. SS-Freiw.Legion
02-03-44: 14. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
09-06-44: 14. Kp. Gren.Rgt. 33 (15. SS-Div.)
08-09-44: 14. Kp. Waffen-Gren. Rgt. 33 (15. SS-Div.)

4. Waffen-Grenadier-Regiment der SS 34 (Lettisches Nr. 5)

12-07-1943: Als SS-Freiw.-Rgt. 3 (Lett. Legion) gevormd te Cēsis, later verplaatst naar Ventspils.

22-09-1943: Sterkte teruggebracht tot twee bataljons.

12-11-1943: Hernummerd tot SS-Freiw.-Gren.-Rgt. 4 (Lett. Div.).

22-01-1944: Hernoemd in SS-Freiw.-Rgt. 34 (Lettisches Nr. 4).

16-05-1944: Hernummerd tot SS-Freiw.-Rgt. 33 (Lettisches Nr. 4).

juni 1944: Vernietigd te Ostrov, overlevenden opgenomen in de 19. SS-Div. (Lett.).

08-09-1944: Opnieuw opgericht op het oefenterrein 'Westpreußen'; kreeg daarbij de bovengenoemde naam.

Veldpost

39 875 jan. 43: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. SS-Freiw.Rgt. 3 Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Freiw.Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
09-06-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
08-09-44: Rgts.Stab u. Stabs-Kp. Waffen-Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)

33 171 jan. 1943: Stab I u. 1.-4. Kp. SS-Freiw.Rgt. 3 Lett. SS-Freiw.Legion

14-09-43: Stab I u. 1.-4. Kp. SS-Freiw.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
03-03-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Freiw. Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Gren. Rgt. 34 (15. SS-Div.)
08-09-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Waffen-Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)

32 883 april '43: Stab II u. 5.-8. Kp. SS-Freiw.Rgt.3 Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab II u. 5.-8. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab II u. Einh. Waffen-Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)

37 168 jan. 1943: Stab III u. 9.-12. Kp. SS-Freiw.Rgt.3 Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
09-06-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
08-09-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Waffen-Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)

39 173 jan. 1943: 13. I. G. Kp. SS-Freiw. Rgt. 3 Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: 13. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
09-06-44: 13. Kp. Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
08-09-44: 13. Kp. Waffen-Gren. Rgt. 34 (15. SS-Div.)

38 444 jan. 1943: 14. Pz.Jäg.Kp. SS-Freiw.Rgt.2 Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: 14. Kp. Freiw.Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
09-06-44: 14. Kp. Gren.Rgt. 34 (15. SS-Div.)
08-09-44: 14. Kp. Waffen-Gren. Rgt. 34 (15. SS-Div.)

5. Lett. SS-Füselier-Bat. 15/SS-Füselier-Bat. 15/SS-Waffen-Füselier-Bat. 15

sept. 1943: Opgericht na conversie uit de SS-Radfahr-Abt. 15.

12-11-1943: Reorganisatie te Ventspils met personele middelen van SS-Kavallerie- und Aufklärungsschule Bromberg (Bydgoscz) in West-Pruisen.

Veldpost

40 699 jan. 1943: Stab u. 1.-2. Schwdr. Radf.Btl. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab u. 1.-2. Schwdr. Radf.Btl. 15 (15. SS-Div.)
05-04-44: Stab u. 1.-2. Kp. Füs.Btl. 15 (15. SS-Div.)

6. SS-Waffen-Panzerjäger-Abteilung/ Kompanie

06-06-1943: Gevormd te Liepāja als Panzerjäger Abteilung (Lett. Legion).
13-07-1943: Ook genaamd Pz.-Jäg.-Abt. (mot) en Lett. Pz.-Jäg.-Abt. 15.

Veldpost

33 542 jan. 1943: Stab u. 1.-3. Kp. Pz.Jäg. Abtl. Lett. Freiw.Legion
03-03-44: Stab u. 1.-3. Kp. Pz.Jäg. Abtl. 15 (15. SS-Div.)

7. SS-Sturmgeschütz-Kompanie 15

zomer 1944: Geformeerd op het oefenterrein Mielau.
Naar alle waarschijnlijkheid betrof het hier een compagnie van de hierboven genoemde Pz.-Jäg.-Abt.

Veldpost

58 033 jan. 1943: Schw. Pz.Jäg.Kp. Lett. Freiw.Div.
03-03-44: Schw. Pz.Jäg.Kp. 15 (15. SS-Div.)
12-12-44: Rgts.Stab Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)

8. Waffen-Artillerie-Regiment der SS 15 (Lettisches Artillerie-Regiment Nr. 2)

april 1943: Gevormd te Jelgava als SS-Art.-Rgt. (Lett. Legion).

zomer 1943: Ook genaamd Lett. Art.-Rgt. 15.

22-01-1944: Hernoemd in SS-Freiw.-Art.-Rgt. 15 (Lett. Art.-Rgt. Nr. 1).

16-05-1944: Hernummerd in Lett. Art.-Rgt. Nr. 2.

11-10-1944 kreeg de eenheid zijn definitieve, bovengenoemde naam. De eenheid bleef achter in Letland toen de divisie met een aantal overlevenden ter heroprichting vertrok naar het oefenterrein Westpreußen. De I- en II Afdeling van deze eenheid diende toen in de 19. SS-Divisie in Koerland (dec. '44 en jan. '45).

Veldpost

40 253 jan. 1943: Rgts.Stab m. Stabs-Battr. u. Flak-Zug (= A) Art.Rgt. Lett. SS-Freiw. Legion, dann
Rgts.Stab m. Stabs-Battr. u. Flak-Zug (= A) SS-Art.Rgt. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Rgts.Stab u. Einh. Art. Rgt. 15 (15. SS-Div.)

41 204 jan. 1943: Stab I, Stabs u. 1.-3. Battr. Art.Rgt. Lett. SS-Freiw. Legion, dann
Stab I, Stabs u. 1.-3. Battr. SS-Art. Rgt. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab I u. 1.-3. Battr. Art. Rgt. 15 (15. SS-Div.)

42 777 april '43: Stab II, Stabs u. 4.-6. Battr. Art.Rgt. Lett. SS-Freiw. Legion, dann
Stab II, Stabs u. 4.-6. Battr. SS-Art.Rgt. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab II u. 4.-6. Battr. Art.Rgt. 15 (15. SS-Div.)
14-04-45: Uit het veldpostoverzicht verwijderd

37 313 april '43: Stab III, Stabs u. 7.-9. Battr. Art.Rgt. Lett. SS-Freiw. Legion, dann
Stab III, Stabs u. 7.-9. Battr. SS-Art.Rgt. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab III u. 7.-9. Battr. Art.Rgt. 15 (15. SS-Div.)

38 669 mei 1943: Stab IV, Stabs u. 10.-12. Battr. Art.Rgt. Lett. SS-Freiw. Legion
03-03-44: Stab IV u. 10.-12. Battr. Art.Rgt. 15 (15. SS-Div.)

9. Waffen-Artillerie-Regiment der SS 15 (Lettisches Artillerie-Regiment Nr. 2)

Dit (nieuwe) regiment met oude naam werd geformeerd tijdens de heroprichting van de divisie op het oefenterrein Westpreußen in de winter van 1944/1945. De nieuwe eenheid kreeg nieuwe veldpostnummers.

Veldpost

14 808 09-02-45: Rgts.Stab u. Stabs-Battr. Art.Rgt. 15 (15. SS-Div.)

23 697 09-02-45: Stab I. u. Einh. Art.Rgt. 15 (15. SS-Div.)

21 854 09-02-45: Stab II. u. 4.-6. Battr. Art.Rgt. 15 (15. SS-Div.)

23 307 09-02-45: Stab III. u. Einh. Art. Rgt. 15 (15. SS-Div.)

23 998 09-02-45: Stab IV. u. Einh. Art. Rgt. 15 (15. SS-Div.)

10. SS-Flak-Abteilung 15

juli 1943: Gevormd te Lilaste.

Analoog aan hetgeen bij andere niet-Duitse divisies gebruikelijk was, werd deze eenheid veelal bij andere (grote) eenheden onder bevel gesteld, zo ook in juli 1944 bij de 19. (Lett.) SS-Div. Zij vormde daar met andere eenheden SS-Flak-Abtl. 506, welke eenheid was bedoeld voor het VI (Lett.) Legerkorps.

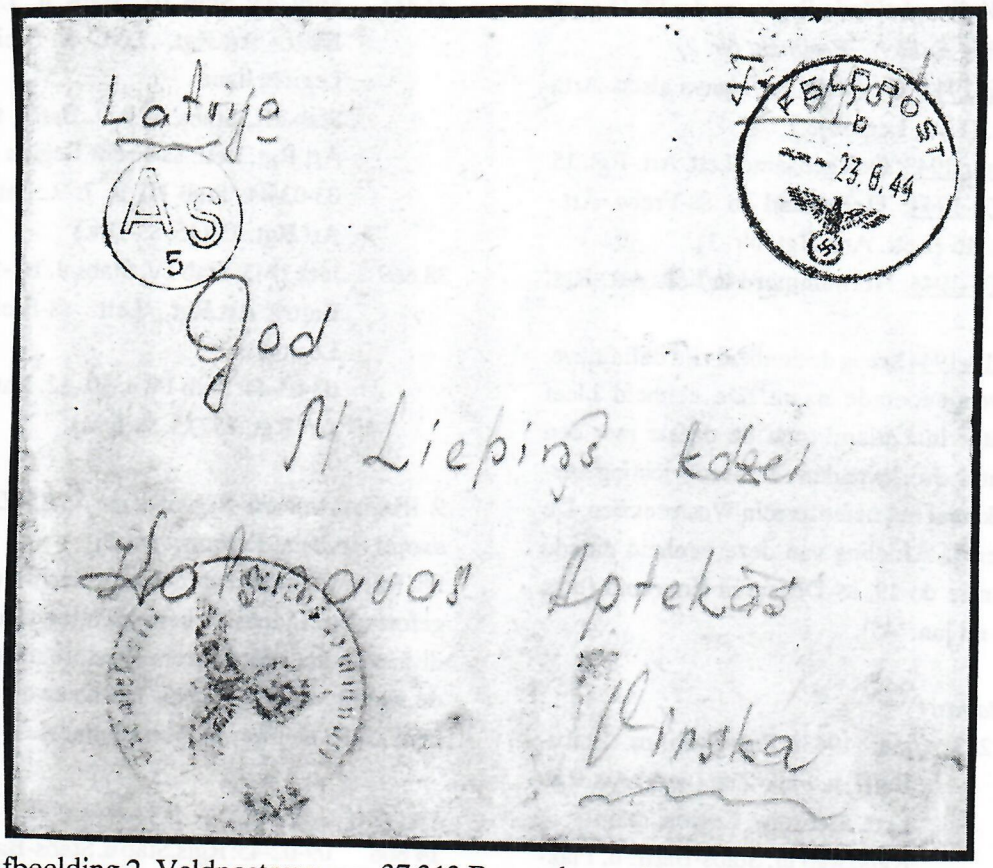

♦ Afbeelding 2. Veldpostnummer 37 313 B met datum 23-06-44 van de 7. Battr. Art.-Rgt. 15 (15. SS-Div.). Het SS-censuurstempel As 5 is waarschijnlijk in Rīga aangebracht

Eén Flak-Kp. bleef achter bij de 15. (Lett.) SS-Div. en maakte aldaar deel uit van de Pz.-Jg.-Abtl.

Veldpost

57 966 feb. 1943: Stab u. Einh. SS-Flak-Abtl. (Lett.)
19-09-44: Stab u. Einh. Flak-Abtl. 506 (SS-Korps-Tr.)

11. SS-Fla.-Kompanie 15

Met uitzondering van haar 2 cm geschut bleef deze compagnie achter bij de Pz.-Jäg.-Abtl. (zie boven, ook voor veldpost).

12. SS-Waffen-Nachrichten-Abteilung 15

01-08-1943: Geformeerd: Stab u. Nachr.-Kol. te Tukums, 1. Telegr.-Kp. te Tilās, 2. Funk.-Kp. te Jaunkomās. Naam eerst SS-Nachr.-Abtl. (Lett. Legion), later Lett. Nachr.-Abtl. 15.

winter 43/44: (op zijn laatst 25-2-1944) werd er een hondengroep aan toegevoegd.

Veldpost

33 857 jan. 1943: Stab u. 1. Kp., 2. Fu.Kp. u. le. Kol. Nachr.Abtl. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab u. Einh. Nachr. Abtl. 15 (15. SS-Div.)

13. SS-Radfahr-Bataillon

zomer 1943: In Letland geformeerd als Radfahr-Bataillon (Lett. Legion).

sept. 1943: Gereorganiseerd tot SS-Füselier-Btl. 15.

Veldpost

Zie onder SS-Füs.-Btl. 15

14. SS-Waffen-Pionier-Bataillon 15

aug. 1943: Geformeerd te Ventspils als SS-Pi.-Btl. (Lett. Legion).

Later hernoemd tot Lett. Pi.-Btl. 15.

08-09-1944: Gereorganiseerd met aanvulling van 600 man uit het SS-Pionier-Ausbildungs- und-Ersatz-Regiment 1 te Dresden.

Veldpost

38 935 jan. 1943: Stab, 1.-3. Kp. u. le. Kol. Pi.Btl. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab u. Einh. Pi.Btl. 15 (15. SS-Div.)

15. SS-Lett. Nachschub-Regiment 15

Veldpost

40 866 jan. 1943: Kdr. d. Div. Nachsch.Tr. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab Div. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)
21-08-44: Stab Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)

42 491 jan. 1943: 1. gr. Kw.Kol. Div. Nachsch.Tr. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: 1. gr. Kw.Kol. Div. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)
21-08-44: 1. gr. Kw.Kol. Nachsch. Tr. 15 (15. SS-Div.)

41 520 jan. 1943: 2. gr. Kw.Kol. Div. Nachsch.Tr. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: 2. gr. Kw.Kol. Div. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)
21-08-44: 2. gr. Kw.Kol. Nachsch. Tr. 15 (15. SS-Div.)

43 238 jan. 1943: 4. kl. Kw.Kol. f. Betr. St. Div. Nachsch.Tr. Lett. SS-Freiw. Legion
03-03-44: 4. kl. Kw.Kol. f. Betr. St. Div. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)
21-08-44: 4. kl. Kw.Kol. f. Betr. St. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)

40 455 jan. 1943: Fahr-Kp. Div. Nachsch. Tr. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Fahr-Kp. Div. Nachsch. Tr. 15 (15. SS-Div.)
21-08-44: Fahr-Kp. Nachsch. Tr. 15 (15. SS-Div.)

41 043 jan. 1943: Nachsch.Kp. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Nachsch.Kp. Div. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)
21-08-44: Nachsch.Kp. Nachsch. Tr. 15 (15. SS-Div.)

42 128 april '43: Werkst. Kp. Lett. SS-Freiw.Legion, dann
SS-Waffen-Werkst. Kp. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Waffen-Werkst. Kp. Div. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)
21-08-44: Waffen-Werkst. Kp. Nachsch.Tr. 15 (15. SS-Div.)

16. Lettisches Wirtschafts-Bataillon 15

15-08-1944: Hernoemd tot SS-Verwaltungstruppen-Abteilung 15, na begin 1944 te zijn geformeerd.

Veldpost

37 617 jan. 1943: Stab, Bäck.Kp. u. Verpfl.Amt (= A-D) Wi.Btl. Lett. SS-Freiw.Legion, dann Bäck.Kp. Schlächt.Kp. u. Verpfl.Amt (= A-C) Wi.Btl. Lett. SS-Freiw. Legion
14-09-43: Einh. Wi.Btl. 15 Lett. SS-Freiw.Legion

03-03-44: Einh. Wi.Btl. 15 (15. SS-Div.)
08-09-44: Einh. Verw. Tr.Abtl. 15 (15. SS-Div.)

17. Lettische Sanitäts-Abteilung 15/SS-Sanitäts-Abteilung 15

Veldpost
41 810 mrt. '43: Stab, 1.-2. San.Kp. u. 1.-2. Kr.Kw.Zug San.Abtl. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Stab u. Einh. San.Abtl. 15 (15. SS-Div.)

18. Lett. Veterinär-Kompanie 15/SS- Veterinär-Kompanie 15

Veldpost
57 064 mrt. '43: Vet.Kp. Lett. SS-Freiw. Legion
03-03-44: Vet.Kp. 15 (15. SS-Div.)

19. SS-Feldpostamt (mot.) 15
Het is niet onbelangrijk in dit verband op te merken dat elk veldpostkantoor naast een tactisch nummer (in dit geval 15) en een veldpostnummer, werkte met zogeheten 'kengetallen'. Deze codes van drie cijfers wisselden periodiek en waren bepalend voor de routering van de veldpost naar en van het betreffende veldpostkantoor. We treffen deze kengetallen aan in de veldpoststempels en op de plakstroken van alle te lokaliseren poststukken, zoals aangetekende post, waardebrieven, pakketpost en geldzendingen.
Feldpostamt 15 kende slechts één kengetal, namelijk 568.

Veldpost
43 760 jan. 1943: Feldpostamt Lett. SS-Freiw.Legion
04-10-44: Feldpostamt Lett. Div. 15
03-03-44: SS-Feldpostamt 15 Div. 15
08-03-44: Feldpostamt 15 (15. SS-Div.)

20. SS-Feldgendarmerie-Bataillon 15/SS-Waffen-Feldgendarmerie-Trupp 15

Veldpost
34 062 april '43: Feldgend.Tr. Lett. SS-Freiw.Legion
03-03-44: Feldgend.Tr. 15 (15. SS-Div.)

21. Lett. Feldersatz-Bataillon 15/SS-Feldersatz-Bataillon 15
nov. '43: Geformeerd te Paplaka als Lett. Feldersatz-Bataillon.
sep '44 werd de eenheid uitgebreid met een Versorgungs-Kompanie.

Veldpost
15 044 21-03-44: Stab u. 1.-5. Kp. SS-Felders.Btl. 15

22. Rekrutendepot der 15. SS-Division
A. I. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)
B. II. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)
C. III. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)
D. IV. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)
E. V. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekruten-

depot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)

F. VI. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)

G. VII. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)

H. VIII. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)

I. IX. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)

J. X. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. (waarschijnlijk geheel opgenomen in de divisie, geen eigen veldpostnummer)

K. XI. Btl. (5.-8. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div.: aug. '44 en dec. '44 gevormd op het oefenterrein 'Westpreußen', kreeg zijn Stab en Stabs-Kp. van Bau-Rgt. 2 der 15. SS-Div.

Veldpost
13 953 31-09-44: Stab u. 5.-8. Kp. Btl. XI Rekr.Depot (15. SS-Div.)
09-12-44: Rgts.Stab Bau-Rgt. 2 (15. SS-Div.)

L. XII. Btl. (9.-12. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div.
Oorspronkelijk analoog geformeerd zoals XI. Btl., werd echter in sept. '44 gereorganiseerd tot I./Lett. Bau-Rgt. 1.

Veldpost
19 058 31-09-44: Stab u. 9.-12. Kp. Btl. XII Rekr.Depot (15. SS-Div.)
04-12-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)

M. XIII. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div.
Oorspronkelijk analoog geformeerd zoals XI. Btl., werd echter in dec. '44 gereorganiseerd tot II. Btl. Lett. Bau-Rgt. 1.

Veldpost
05 231 31-09-44: Stab u. 1.-4. Kp. Btl. XIII Rekr.Depot (15.SS-Div.)
09-12-44: Stab II u. 5.-8. Kp. Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)

N. XIV. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div.
Oorspronkelijk analoog geformeerd zoals XI. Btl., werd echter in dec. '44 gereorganiseerd tot III/Lett. Bau-Rgt. 1.

Veldpost
16 608 31-09-44: Stab u. 5.-8. Kp. Btl. XIV Rekr.Depot (15. SS-Div.)
08-12-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)

O. XV. Btl. (1.-4. Kp.) van het Rekrutendepot der 15. SS-Div.
Oorspronkelijk analoog geformeerd zoals XI. Btl., werd echter in dec. '44 gereorganiseerd tot I/Lett. Bau-Rgt. 2.

Veldpost
06 527 31-09-44: Stab u. 9.-12. Kp. Btl. XV Rekr.Depot (15. SS-Div.)
09-12-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Bau-Rgt. 2 (15. SS-Div.)

23. SS-Bau-Regiment 1 der 15. SS-Division
dec. '44: Gevormd uit XII., XIII. en XIV. Btln. van het Rekrutendepot der 15. SS-Div. Eind van de oorlog bevond deze eenheid zich te Stettin en Swinemünde, terwijl een deel van het regiment was achtergebleven in Ventspils.

Veldpost
58 033 12-12-44: Rgts.Stab Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)
19 058 04-12-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)
05 231 09-12-44: Stab II u. 5.-8. Kp. Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)
16 608 08-12-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Bau-Rgt. 1 (15. SS-Div.)

24. SS-Bau-Regiment 2 der 15. SS-Division
dec '44: Gevormd uit XI. en XV. Btln. van het Rekrutendepot der 15. SS-Div., aangevuld met overig personeel. Op het eind van de oorlog bevond deze eenheid zich te Thorn.

Veldpost
13 953 09-12-44: Rgts.Stab Bau-Rgt. 2 (15. SS-Div.)
06 527 09-12-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Bau-Rgt. 2 (15. SS-Div.)
00 533 11-12-44: Stab II u. 5.-8. Kp. Bau-Rgt. 2 (15. SS-Div.)
64 167 16-12-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Bau-Rgt. 2 (15. SS-Div.)

25. SS-Bau-Regiment 3 der 15. SS-Division
dec. '44: Gevormd op het oefenterrein (SS) 'Westpreußen'. Op het eind van de oorlog bevond de eenheid zich te Danzig.

Veldpost
01 383 11-12-44: Rgts.Stab Bau-Rgt. 3 (15. SS-Div.)
67 627 16-12-44: Stab I u. 1.-4. Kp. Bau-Rgt. 3 (15. SS-Div.)
01 907 11-12-44: Stab II u. 5.-8. Kp. Bau-Rgt. 3 (15. SS-Div.)
65 611 16-12-44: Stab III u. 9.-12. Kp. Bau-Rgt. 3 (15. SS-Div.)

4 Schrijfwijzen en afkortingen

Schrijfwijzen
1. Numerieke duiding van militaire eenheden geschiedt in romeinse cijfers indien dit legerkorpsen dan wel bataljons betreft. Voorbeeld: VI. A.K. = zesde legerkorps, X. Bataillon = tiende Bataljon
2. Numerieke duiding van militaire eenheden geschiedt in arabische cijfers indien dit legers dan wel divisies betreft. Voorbeeld: 16. Armee = zestiende Leger, 15. Div. = vijftiende Divisie.
3. Merk op dat in de Duitse schrijfwijze een punt achter een numerieke eenheidsaanduiding betekent dat hier het betreffende rangtelwoord dient te worden gelezen.
4. Indien een militaire eenheid wordt benoemd (bijvoorbeeld door een numerieke duiding) wordt deze in de Nederlandse militaire schrijfwijze altijd met een hoofdletter geschreven.
5. Voor zover de hier gebezigde benamingen in het Duits zijn weergegeven, is de notatie gebruikt zoals die in het veldpostoverzicht is opgenomen. Deze is niet altijd even consequent.

Afkortingen

De volgende afkortingen zijn gebruikt:

	Duits	*Nederlands*	*Engels*
Abtl.	Abteilung	Afdeling	battalion
A.K.	Armeekorps	Legerkorps	army corps
Bäck.	Bäckerei	bakkerij	bakery
Battr.	Batterie	Batterij	battery
Betr.St.	Betrieb Stoff	brandstof	pol
Btl.	Bataillon	Bataljon	battalion
Div.	Division	Divisie	division
Einh.	Einheit(en)	eenheid/eenheden	unit
Est.	Estland/Estnisch	Estland/Estisch	Estonia
Felders.	Feldersatz	reserve te velde	reserve
Feldgend.	Feldgendarmerie	marechaussee	Mil. Police
Fla.	Flugabwehr	luchtdoelartillerie	AAA
Flak	Flugzeugabwehrkanone	lua-geschut	AA-gun
Freiw.	Freiwillige	vrijwillige	volunteer
Fu.	Funk	radio	radio
Füs.	Füsilier	fuselier/infanterist	rifleman
Gesch.	Geschütz	geschut	gunnery
Gren.	Grenadier	grenadier/infanterist	rifleman
I.G.	Infanteriegeschütz	infanteriegeschut	infantrygun
Jäg.	Jäger	jager	hunter
Kdr.	Kommandeur	commandant	commander
Kol.	Kolonne	colonne	column
Kr.Kw.	Kranken Kraftwagen	ziekenauto	ambulance
Kriegsber.	Kriegsberichter	oorlogscorrespondent	warcorrespondent
le.	leichte	lichte	light
Lett.	Lettland/Lettische	Lets/Letse	Latvian

	Duits	*Nederlands*	*Engels*
Nachr.	Nachrichten	verbindingen	signals
Nachsch.	Nachschub	bevoorrading	supply
Nr.	Nummer	nummer	number
Pi.	Pionier	genie/genist	engineer
Pz.	Panzer	pantser/tank	armoured/tank
Radf.	Radfahr(er)	wielrijder	cyclist
Rekr.	Rekruten	rekruut	recruit
Rgt.	Regiment	regiment	regiment
San.	Sanitäts-	geneeskundig	medical
Sch.	Schutz	bescherming/beveiliging	protection
Schlächt.	Schlächterei	slagerij	butchery
Schuma	Schutzmannschaft	beveiligingseenheid	security unit
schw.	schwerer	zware	heavy
Schwdr.	Schwadron	eskadron	squadron
SS	Schutzstaffel	politieke en militaire organisatie in Hitler-Duitsland	
Telegr.	Telegrafie	telegrafie	telegraphy
Tr.	Trupp, Truppe, Truppen	troep	troop
u.	und	en	and
Verpfl.	Verpflegung	verpleging	maintenance
Versorg.	Versorgung	verzorging	service
Verw.	Verwaltung	bestuur/administratie	administration
Vet.	Veterinär	dierenarts	veterinary
Werkst.	Werkstatt	werkplaats	workshop
Wi.	Wirtschaft	economie	economy

Bibliografie
- K.G. Klietman, *Die Waffen-SS*, Der Freiwillige, Osnabrück, 1965.
- H.W. Neulen, *An deutscher Seite*, Universitas, München, 1985.
- David Littlejohn M.A., A.L.A., *Foreign legions of the Third Reich*, Volume 4, R. James Bender Publishing, San José, 1987.
- Page Taylor, assisted by Roger James Bender, *Uniforms, organization and history of the Waffen-SS*, Volume 4 and 5, R. James Bender Publishing, San José, 1982.
- Werner Haupt, *Heeresgruppe Nord 1941-1945*, Bad Nauheim, 1966/1967.
- Suchdienst des Deutschen Roten Kreuzes, *Einheitenrahmen Band V; Divisionsschicksale Band II*, München, 1961/1962.
- Georg Tessin e.a., *Die Ordnungspolizei*, Koblenz, 1957.
- Dr. Georg Tessin, *Verbände und Truppen der deutschen Wehrmacht und Waffen-SS im Zweiten Weltkrieg 1939-1945*, 14 Bände, Osnabrück, 1979 e.v.
- Norbert Kannapin, *Die Deutsche Feldpostübersicht 1939-1945*, 3 Bände, Osnabrück, 1980.
- Norbert Kannapin, *Die deutsche Feldpost, Organisation und Lokalisation 1939-1945*, Osnabrück, 1979.
- Günter Fuchs, *Über die Lokalisierung der deutschen Feldpostämter 1939-1945*, Böblingen, 1972.

ONTVANGEN, GELEZEN EN TE LEZEN I

Rossica, no. 119 en no. 121
The Journal of the Rossica Society of Russian Philately

De Amerikaanse *Rossica* is een goed verzorgd blad met een duidelijke opmaak. In no. 119 komen in het kort enige 'filatelistische' misstanden in het huidige Letland aan de orde. Haken de verzamelaars van de nieuwe staten al af?
Verder komt een aantal gebieden aan de orde die, letterlijk, ver weg liggen van het Baltische, maar toch altijd weer boeien: het Soroki-district in Bessarabië, Dagestan, Noord-Rusland in de jaren 1918-1919, en met Ivo kunt u per trein door Oost-Siberië.
Van midden 1920 tot in de jaren veertig kwam heel wat buitenlandse post 'beschadigd' aan uit de Sovjet-Unie (of was dat al vóór vertrek uit de Sovjet-Unie naar het buitenland?). Grote kans dat de beschadiging werd veroorzaakt door duistere lieden van de NKVD.
In no. 121 aandacht voor het Rusland van nu; we herkennen er veel van. Grote variatie ook in de aantekenstrookjes van 1899 (vind ze maar eens!). Veldpoststempels op de Romanov-zegels van 1913 en ronde stationsstempels (kip-ei?). En wie niet met Ivo mee was, kan ook ansichtkaarten kijken, 45 stuks van de Transsiberische Spoorweg.

Ruud van Wijnen

RUSSISCHE VELDPOSTKANTOREN IN LETLAND TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG

NIKOLAJS JAKIMOVS

Opbouw en functioneren van de Russische veldpost zijn vastgelegd in een uit 1890 daterende verordening die bedoelde de werkzaamheden in het oorlogsgebied te regelen.
De afzonderlijke veldpostkantoren, die zich ca. 25 werst achter het front bevonden, stonden voor de aan- en afvoer van post in verbinding met het hoofdveldpostkantoor.
In de jaren 1914-1917 werd de bestaande organisatie uitgebreid en verbeterd.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog waren de Russische legers actief in grote, verspreide gebieden: van het Baltische front tot aan de Zwarte Zee en tot achter de Kaukasus. Goede postverbindingen tussen front en 'thuis' waren mede daarom van eminent belang.

Hoofdveldpostkantoren bevonden zich in de belangrijke spoorwegknooppunten. In het gebied van het Baltische front waren dat Wilna, Dwinsk (Daugavpils), Pskov en Velikia Luki.

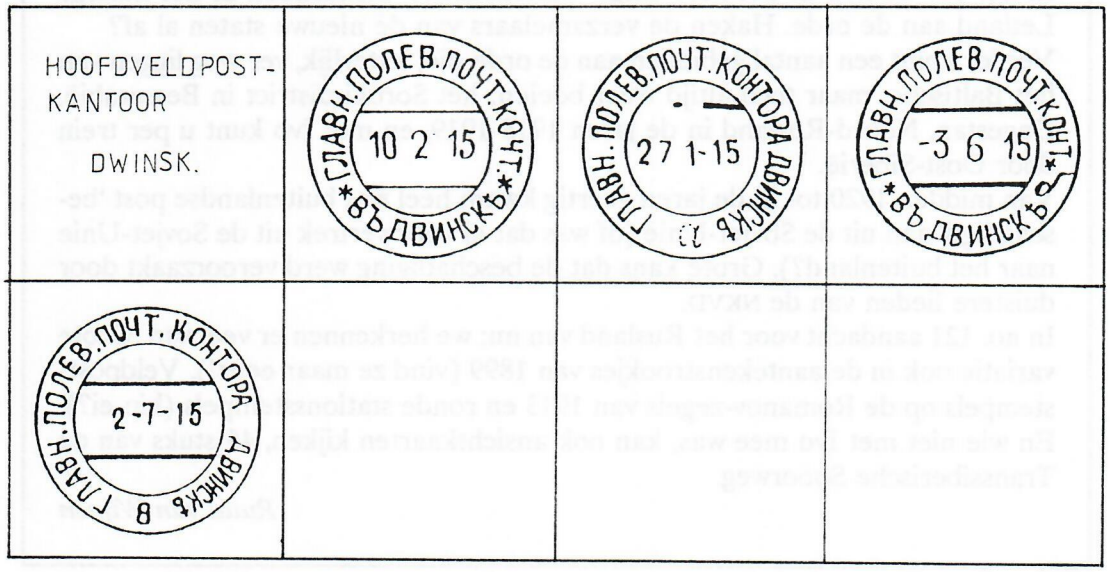

♦ Afbeelding 1. Stempels van het hoofdveldpostkantoor in Dwinsk

Aan het begin van de oorlog werd het portvrije postverkeer voor brieven en briefkaarten van en naar het front ingevoerd. Na 1 februari 1917 moest voor post naar de soldaten aan het front betaald worden: 2 kopeken voor briefkaarten en 5 kopeken voor brieven tot 30 gram.

Ook na de Februarirevolutie van 1917 en de val van de tsaar ging de oorlog door.
Door soldaten aan het front verzonden post moest naar het dichtstbijzijnde civiele postkantoor worden gebracht. Naar behoefte werden veldpostkantoren geopend in het etappegebied, als gezegd zo'n 25 km van het front. Hoewel hun werkzaamheden gelijk waren aan die van de gewone kantoren, vielen ze onder militair bestuur. De nummering van de etappepostkantoren begint met 20.

In Lets gebied werkten in oorlogstijd de volgende veldpostkantoren (afbeelding 2).

♦ Afbeelding 2 (volgende bladzij). Veldpoststempels van het 2e Siberische korps (No. 34), het 6e Siberische korps (No. 39), het 43e Siberische korps (No. 51), het 7e Siberische korps (No. 132), de staf van het 12e Leger en de staf van het Noordleger

ONTVANGEN, GELEZEN EN TE LEZEN II

The Postrider, no. 31 en no. 32
Blad van de Canadian Society of Russian Philately

Ook in no. 31 een waarschuwing tegen het 'gerommel' met de voormalige Sovjet-Unie. Zeer lezenswaardig is een artikel over de Russische Zeppelin-zegels van 1930, al heeft het niets van doen met ons gebied. Dat is wel het geval met een overzichtje van stomme stempels uit 1916-1917, een 'revival'! Verder nog posttarieven uit de Oekraïne tijdens de Burgeroorlog, ovale trein- en stationsstempels (met twee mooie stomme stempels uit Riga).
De *Postrider* besteedt voorlopig geen aandacht meer aan materiaal uit de gebieden van de voormalige Sovjet-Unie: achter veel ervan kun je een vraagteken zetten èn er valt nog genoeg te beleven in de filatelie van tsaristisch Rusland en de Sovjet-Unie. In no. 32 een uitgebreid artikel over de posttarieven in de Oekraïne, 1918-1920. Een turbulente periode (ook hier) met z'n postale gevolgen.
Vorsten (met name) en vorstinnen op poststukken rond de Frans-Russische vriendschap; grandeur van rond de eeuwwisseling en aardig om te bekijken.

Ruud van Wijnen

VELDPOSTKAN – TOOR № 34.			
VELDPOSTKAN – TOOR № 39.			
VELDPOSTKAN – TOOR № 51.			
VELDPOSTKAN – TOOR № 132.			
		Staf 12de leger en Staf Noordleger.	

GEZONDHEID EN RUST IN MEŽCIEMS
OF:
DE JUISTE TEKST VAN HET RECLAMESTEMPEL

RUUD VAN WIJNEN

Mežciems gādā
par veselību un atpūtu

Op Letse binnenlandse post van na oktober 1936 vinden we nog wel eens rechthoekige, violette stempels. Ze werden op de postkantoren op brieven en kaarten geplaatst en bevatten goed bedoelde adviezen ('Ploeg het land in de herfst' of 'Neem de tijd om uw tanden te poetsen'), nationalistische retoriek ('Een hecht gezin = een sterke natie'), wekken op tot het bezoeken van tentoonstellingen of lokken mensen naar prettige vakantie-oorden. Daarmee geven ze een aardig beeld van de Letse maatschappij in de tweede helft van de jaren dertig.

Al in 1975 verschenen in de *Latvian Collector* (de nrs. 11 en 12) artikelen over de reclamestempels. M. Tirums publiceerde een lijst met 55 verschillende stempels en A. Petrevics vulde die aan met gegevens over gebruiksduur, grootte en relatieve zeldzaamheid. Ook in *The postal and monetary history of Latvia* (Jakimovs/Marcilger, 1991) wordt aandacht geschonken aan deze stempels, ditmaal door P. Zarīņš.

In beide lijsten is nr. 37 interessant. Tirums en Petrevics kennen uit een onvolledig of onduidelijk stempel de plaatsnaam Mežciems (afbeelding 1).

	31	Ķemeru dūņas un sērūdeņi - veselībai un atpūtai!	THERAPEUTIC MUD AND SULFUR WATER FROM KEMERI - FOR HEALTH AND RELAXATION!
	32	Siguldas krāšņā daba Jūs aicina	SIGULDA'S NATURAL BEAUTY INVITES YOU
	33	Pavadi vasaru Ogres kalnajos	SPEND YOUR SUMMER IN THE HILLS OF OGRE
	34	Baldone - veselības avoti un gaisa kūrvieta	BALDONE - HEALTH SPRINGS AND HEALTHY AIR
	35	Rīgas Jūrmala dāvā veselību un atpūtu	RIGA'S SHORE OFFERS HEALTH AND RELAXATION
	36	Kurzemes Šveice aicina Jūs	KURZEME'S SWITZERLAND INVITES YOU
	37	... Mežciemā! (Full slogan unkn)	... IN MEZCIEMS!

the Latvian Collector issue no 12 December, 1975 page

1	2	3	4	5	6	7
37		1939	19. 6 - 7.10	.... Mežciemā !	51	

♦ Afbeelding 1

Zarīņš toont het stempel. We worden opgewekt de zomer door te brengen in Mežciems (een dorpje aan de Daugava iets ten noordwesten van Daugavpils; afbeelding 2).

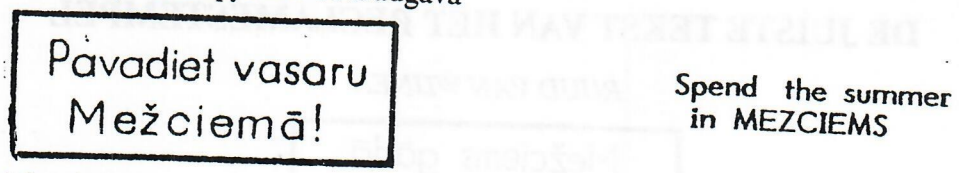

♦ Afbeelding 2

Maar Zarīņš laat iets zien wat er niet is! Wellicht heeft hij gepuzzeld met onduidelijke afdrukken ... en de stukjes verkeerd gelegd.
Pas onlangs zijn twee briefkaarten met complete, duidelijke afdrukken bekend geworden. U ziet het in de kop van dit artikel; nu worden we aangespoord jaarlijks voor onze rust en gezondheid naar Mežciems af te reizen.

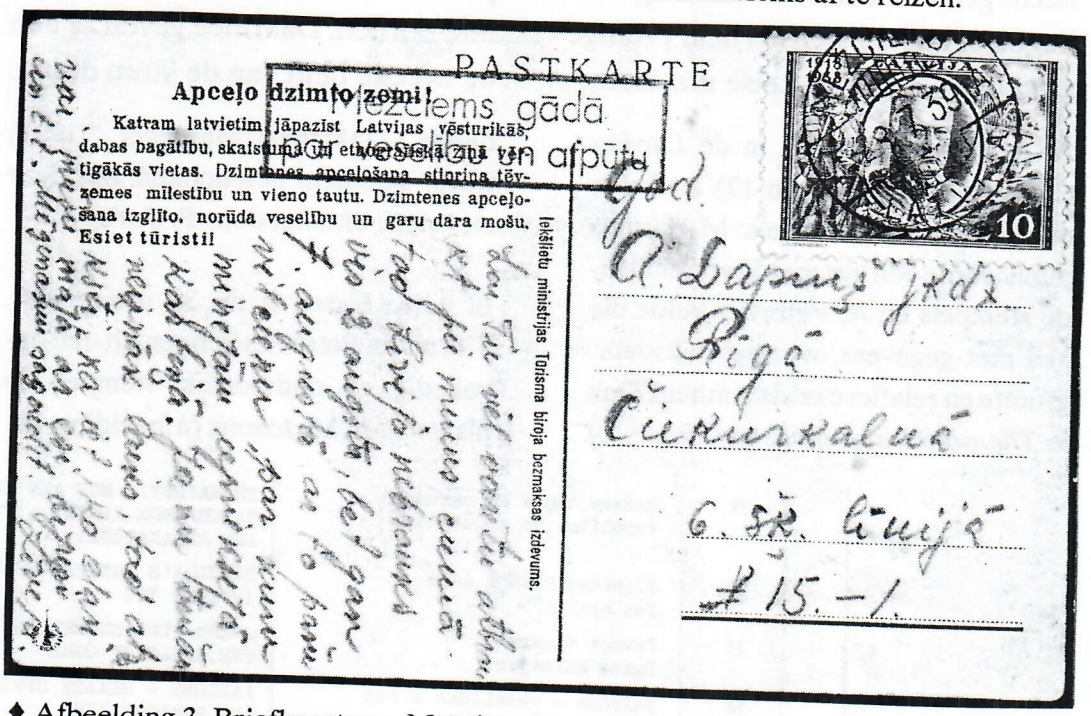

♦ Afbeelding 3. Briefkaart van Mežciems naar Rīga, 28 juli 1939

Ook andere plaatsen lokten vakantiegangers: Kemeŗi, Sigulda, Ogre, Baldone, Jūrmala, Liepāja en 'het Zwitserland' van Koerland (Kuldīga) zochten naamsbekendheid via reclamestempels, die nu tot de zeldzaamste exemplaren behoren. Ze werden namelijk, in tegenstelling tot de overige stempels, alleen op het postkantoor ter plaatse gebruikt. En zo groot waren die niet en kennelijk zorgden ook de vakantiegangers (nog) niet voor een flinke stroom groeten aan de familie thuis.